

פרוטוקול מס' 253

מישיבת ועדת הכספים

שהתקיימה ביום ב' ג' באייר תשל"ה - 14.4.75, בשעה 10.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

י. קרגמן - היו"ר

- ע. אמוראי
- א. אפרת
- ש. ארליך
- מ. ארנס
- י. בדר
- י. בן-מאיר
- י. גולן
- צ. גרשוני
- ב.צ. חלפון
- ש. לוריא
- א. מלמד
- י. פלומין
- ח. קורפו
- נ. קצב
- א. שוסטק
- מ. שחל

י. חמיר - יו"ר ועדת הפנים.

פרזמנים:

- כב' השופט מ. נכט - מנהל בחי-המשפט
- מר צ. טרלר - מנכ"ל משרד המשפטים
- מר י. שפירא - סמנכ"ל משרד המשפטים
- ד"ר כרמי - אגף החקציבים

- ד"ר א. טל - המועצה הלאומית למ"פ
- מר ש. טולידאנו - היועץ לעניני עדבליט, משרד רה"מ
- מר ש. שילה - " "
- מר ספרוני - " "

- א.צ. פלוג
- א. קירשנר

יועץ כלכלי:

מזכיר הוועדה:

רשמה:

ר. שבחאי.

סדר-היום:

- א. המשך הדיון על תקציב משרד המשפטים.
- ב. המשך הדיון על תקציב משרד ראש הממשלה.

=====

היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה. הסעיף הראשון על סדר-היום שלנו הוא המשך הדיון בתקציב משרד המשפטים. נשמע תשובות לשאלות והערות החברים מהדיון הקודם וראשון המשיבים יהיה מנכ"ל משרד המשפטים, מר צבי טרלו. לאחר מכן ישיב לשאלות השופט משה נכט, מנהל בתי המשפט.

מר צ. טרלו:

אענה תחילה על מספר פכים קטנים של המשרד. בידי הכרך המהולל של פושטי הרגל וביטולים ושחרורים שבאו בעקבות פרסום זה. הספר מסודר לפי ה-א"ב, כתובת, מספר התיק בבית המשפט, מספר תיק שלנו, מקצוע, מספר תעודת זיהוי, גיל. המיכון שלנו הוא היום המודרני מסוגו נרשם החברות. היתה טענה שמעבירים את הטופס בהעתק אחד בלבד וזה מפריע מאד לעבודה. בקריאת-כינייים אני הערתי שזהו ממש "סדין". הנה הטופס לפניכם, שולחים אותו עתה בשלושה העתקים וכל חברה יכולה להשאיר לעצמה שני העתקים. בזה נפטרה גם הבעייה שח"כ פלומיך דבר עליה.

נשאלתי לגבי המקרקעין במזרח ירושלים. ובכן, לפי חוק הסדרי משפט ומינהל, הוקנו לאחר איחוד העיר לאפוסטרופוס הכללי המקרקעין שהיו שייכים ליהודים ולערבים ישראלים בתחומי ירושלים ומיד הוחל בבדיקות. עד עכשיו בדקנו מאות תיקים, נבדקו 1,750 תיקים, הוצאו 300 תעודות שחרור. הוקמה ע"י האפוסטרופוס הכללי וע"י מינהל מקרקעי ישראל ועדה בין-משרדית המחליטה בתביעות של בעלי זכויות במקרקעין אשר הופקעו לזכות מדינת ישראל. עך היום התקיימו כ-250 ישיבות ואושרו 96 בקשות לחילום פיצויים. הבעיות של רכוש במזרח ירושלים הן סבוכות למדי. הירדנים איחדו וערבבו חלקות ברישומיהם ואנן נוקטים עכשיו בצעדים להחזרת הרישומים המנדטוריים ליושנם. האפוסטרופוס מנהל היום במזרח ירושלים 60 בתים ו-10 חנויות שהיו שייכות לבעלים יהודים.

אנו נתונים במצוקה קשה של-כוח-אדם בנושא זה. בקשנו וקבלנו מהאוצר תקציב למטרת גילוי רכוש שהיה שייך ליהודים ואנו נשתמש בו למטרה זו, להפעיל באמצעות חוקרים פרטיים בירורים מי בעלי הרכוש ולנקוט יוזמה להשבת הרכוש היהודי לבעליה.

אחד מחברי הוועדה שאל על הכנסות האפוסטרופוס הכללי מפעולותיו. ובכן, ב-1973/74 הגיעו ההכנסות ל-801,000 ל"י; במאי 1974 העברנו סכום של 760,000 ל"י לחשב משרד המשפטים ומשם לאוצר. אנו הוצאנו השנה מערכת אגרות פשוטה יותר, חדשה יותר וכמובן גם גבוהה יותר כדי להתקרב לעלות, כאשר התזה היסודית היא שאנו מספלים בנכסים של אדם שאין לו רכוש אחר מבלי לחשב בסכום זה את מלוא העלות, ולגבי נכסים שיוכלו לכסות את עצמם, ההוצאות יכוסו אמנם מתוך הנכסים עצמם.

פיגורים במשרד רשם החברות - זיווח לי ע"י הרשם שנעשים עתה מאמצים רבים להקטין את הפיגור ולהגיע לשבועיים במקום שלושה שבועות.

נשאלתי שאלה שהיחה בה כאילו מסקנה - היות והכנסנו יעול בטאבו ואיחדנו גביית האגרות באופן שכולן נגבות באוצר, מדוע לא קיצצנו גם את מספר העובדים. אני מבקש להזכיר לחברי הוועדה, ובעיקר לח"כ ארליך: מכיוון שהתהליך נעשה יותר קומפאקטי, אנו מצליחים להשתלט על יותר תיקים. שנית, עורכי-הדין אמנם גומרים במשרדים, אבל מביאים אלינו יותר תיקים כדי לסיים את הפעולה אצלנו, כך שישנו גם גידול עצום בטרנסקציות. אצלנו נוסף גם מס רכש וישנו עומס עצום על העובדים. ישנם גם שינויים בחוק מס שבה מקרקעין וכל התהליך הזה תובע אצלנו הגדלת מספר העובדים ולא צמצומו.

נשאלתי ע"י ח"כ אפרת מדוע איננו מוסרים את ענין רישום הבתים המשותפים למשרד השיכון. התשובה פשוטה - אם הייתי מחפש דרך להפטר מן המכשלה הזאת, הייתי מוטר את הענין לגורם אחר וזה היה עלול לעכב את הטיפול. במקום זה הקמנו גוף בין-משרדי, בראשות מנכ"ל "עמידור", בהשתתפות מנכ"ל מינהל מקרקעי ישראל, מחלקת המידות, משרד המשפטים, נציבות שירות המדינה ואגף התקציבים ואנו מעבדים תכנית-אב אשר חפתור נושא זה בתקופה של חמש שנים. אנו בודקים אפשרות של מסירות עבודה בקבלנות לגורמי חוץ ואין בדעתנו לבנות הצעה שתתבסס על ניפוח המנגנון הממשלתי למטרה זו.

י. בן-מאיר:

בעיות הבנייה במזרח ירושלים וכל הקשור עם דו"ח מבקר המדינה בענין זה הוא בטיפולכם

או בטיפול משרד השיכון?

מר צ. טרלו:

על החברה ישנה אחריות פרלמנטארית של ראש הממשלה ושל שר המשפטים כפועל בשמו בנושא ירושלים. שר המשפטים מסר על כך דיווח מלא לכנסת פעמיים לאחרונה.

י. בן-מאיר:

מה עושה שר המשפטים כדי לקבל בחזרה אותן הדירות שניתנו שלא כדין ולא כחוק, לפי דו"ח מבקר המדינה? קראתי אחמול על אדם אחד המחזיק בשתי דירות אך לא גר באף אחת מהן ומשכיר אותן.

מר צ. טרלו:

כרגע זה אני יכול רק לומר כי ידוע לי שהחברה עושה פעולות נמרצות לקבלת דירות פנויות לידיה בחוץ הרובע. זה לא קל, כי קיימים חוזים חתומים ואנשים שילמו כספים, יש גם כאלה ששינו את מצבם וכדומה. על כל פנים, נעשית פעולה בכיוון זה ואני בטוח שבדיווח השנתי הבא יהיו פרטים על כך.

היו"ר י. קרמון:

אנו נקטנו בצעדים בקשר לאגרת רישום, בכדי לעודד את האנשים שעדיין לא רשמו את בתיהם

בטאבו.

מר צ. טרלו:

כן, עשינו זאת גם לגבי ירושות ובוודאי שזה עזר.

עתה אבקש לדווח לוועדה על מספר נושאים חשובים שמשום-מה לא התעוררו בדיון אך חושבני שהוועדה זכאית לדעת עליהם. השנה תיקנו את שכר המתמחים והוא מתחיל כבר להגיע לטכומים המתקבלים על הדעת. אלה העובדים 33 שעות - יקבלו 736 ל"י לחודש במקום 585 ל"י לחודש; המתמחים שקבלו עד עתה 702 ל"י יקבלו 858 ל"י. אלה העובדים יום עבודה מלא יקבלו בשנה ראשונה 912 ל"י, בשנה שניה למעלה מ-1,100 ל"י. אינני חושב שבכך נסתיים העניין, אבל לעת-עתה, עד לדיון מחודש על חוזים ושכר עובדים, זהו המצב. למעשה, החוזה הוארך. אנו הוספנו למתמחים סכום של 60 ל"י שהוספו לעובדי המדינה.

נושא נוסף שועדה הכספים צריכה להיות מודעת לו הוא, שזו הפעם הראשונה שנקטה פעולה כדי לפתור בעייה של מקצוע כלה והולך, מקצוע שמאי מקרקעין. מספר השמאים במדינת ישראל הוא בסך-הכל 98, קצב הגידול היה 2-3 לשנה, כשהרוב הגדול של השמאים הוא בגיל מבוגר ומתקדם ביותר. הסיבה לכך שהשמאות היתה בעיקר עניין של שוליות בחוספת של קורסים מסויימים בכל מיני מוסדות. השנה אנו פתחנו בי"ס לשמאות, נכתה הראשונה 75 איש, כששני שלישי מהם אקדמאים. פותחים בתל-אביב בי"ס שני עוד השנה, בסדר גודל דומה. הגענו להסדר עם מועצת השמאות שתלמידים אלה יהיו פטורים מרוב הבחינות ויצטרכו להבטח רק בבחינות המעשיות. קורס בן חצי-שנה, 500 שעות לימוד, על רמה גבוהה ואני מקווה שתוך שנתיים-שלוש המקצוע יכפיל עצמו. לדעתי בארץ אפשר לקלוט 200-300 שמאים חדשים, בשירות המדינה בלבד אפשר לקלוט 100. לדעתי, כל עירייה צריכה שמאי, כל סניף גדול של חברת ביטוח, כל סניף גדול של בנק, מינהל מקרקעי ישראל, חבבות ממשלחיות שונות העוסקות בנכסים ובמקרקעין. הפנינו גם עוליים חדשים לקורס הזה ואני מקווה שזה יהיה דבר חשוב מאד במשך תוך שנתיים-שלוש.

כמה מלים על נושא כאוב לנו ביותר ונדמה לי שהוא מכריע - הפרקליטות. מערכת בתי המשפט והפרקליטות היא מערכת של כלים שלובים, משפטיים ומינהליים. המשותף לשתי המערכות הוא שהרוב הגדול של העובדים בהן הם בעלי מקצוע. הבעיות הן דומות - כשישנן בעיות במערכת בתי המשפט, הדין אלה גם בעיות שלנו; כשיש קשיים אצלנו, זה מעורר קשיים גם במערכת בתי המשפט. למעשה, כל שיפור במערכת בתי המשפט, מנתיב גם שיפור במערכת שלנו, כיוון שהמדינה היא לא רק הקליינט המרכזי של הנושא הפלילי, אלא הקליינט הגדול ביותר והיחיד בתחום האשראי, לא רק בנזיקין אלא גם בתחום המסחרי והכלכלי.

שר המשפטים מסר לוועדה מספר נתונים על הפרקליטות ואני מבקש להשלים כמה הערות. לדוגמה - במחוז תל-אביב פלילי, אחוז עבירות המירמה גדל תוך שנה אהת ב-40%. זהו גידול שכבר מנתיב איכות אחרות בכלל. מ-357 תיקים ל-503 תיקים שנפתחו בפרקליטות בעבירות מירמה. כאן נכנסת מערכת שלישית למשחק וזוהי המשטרה. אין פותחים תיק בפרקליטות אם המשטרה אינה מעבירה אותו. אם המשטרה תגברה היום את כוח האדם שלה בשטח החקירות הפליליות פי שנים או שלושה, פירוש הדבר שזרימת התיקים לפרקליטות תגדל ותתעצם. עליכם לזכור כי פיגורים בתיקים בבתי המשפט אינם נובעים רק מסיבות הנעוצות בבתי המשפט עצמם, אלא במדה רבה ורצינית מאד מהגשת תיקים ע"י הפרקליטות כעבור תקופה ממושכת. כך שאם ישנן טענות נגד בתי המשפט על

סחכת בתיקים, הם אינם אשמים בכך. התוצאות הן קטלניות מבחינה צבורית. נגרם עוול לצבור, נגרם עוול גם לנאשמים.

אני מרשה לעצמי לומר בכל האחריות

שאנו הגענו כיום לסדרי גודל כאלה, שכוח האדם העומד לרשותנו - 173 פרקליטים, כולל פרקליטות המדינה, אינו מסוגל למלא את תפקידו בצורה אופטימאלית, קודם כל מבחינת כמות ובוודאי שנוודעת לכך גם השפעה על האיכות.

מספרים אבסולוטיים - מחוז חיפה והצפון

החולש על שני מחוזות, 10 בתי משפט שלום, מחייב נסיעות רבות לפרקליטים ובו ישנם 29 פרקליטים, מהם 10 נשים.

בשנה זו נפתחו במחוז תל-אביב 1,750

תיקים פליליים ו-2,350 תיקים אזרחיים. התיקים האזרחיים גדלו מ-1,555 ל-2,350 והפליליים מ-1,420 ל-1,750; כלומר, 24% בגידול בתיקים הפליליים ו-35% באזרחיים. גם בשנה שעברה המצב היה קשה ועל ההשלכות שלו היום, המספרים מדברים בעד עצמם.

בחיפה ובמחוז הצפון ישנה בעיה ספציפית -

חיפה אינה מפיקה הרבה עורכי-דין, ולמעשה מעט מאד. התוצאה היא, כמובן, שאנו צריכים להתחרות עם שוק חופשי המסוגל לקלוט עורכי-דין והדבר קשה לנו ביותר.

אני הייתי היזם העיקרי במדיניות

הנוכחית המעודדת ותעודד גם להבא קבלת נשים לעבודה. אבל אני חייב לומר שהנושא הזה גורם לנו קשיים רבים, וזה תוך הדגשה חזקה ביותר שמבחינה איכותית הגברות מתמודדות עם התיקים הכבדים ביותר בלי שום קושי מקצועי. אבל הקשיים הם - דבר ראשון, אלה בדרך כלל נשים צעירות והן, בחקופה של 6-7 שנות עבודה בפרקליטות, גם יולדות שנים-שלושה ילדים. אינני מדבר על הזכויות הסוציאליות שאנו נותנים לפי החוק, העבודה שאשה לאחר לידה יכולה להפסיק עבודתה בשעה אחת בצהריים, אשה בהריון ואחרי לידה אינה יכולה גם להטלטל בכבישים מחיפה לנצרת, לקרית-שמונה וכדומה והתוצאה היא שאי אפשר לחלק את העבודה באופן שווה. אין אני יכול לחייב נשים בהריון או אמהות לילדים קטנים לצאת מן הבית ב-6 בבוקר לצפון ולחזור בערב הביתה, בפרט שהמצב הכספי גם לא מאפשר להחזיק עוזרת אחרת צ"ב בבית והבעל לא חמיד יכול לעזור.

דבר נוסף חמור וספציפי ואין לי עליו

תשובה - לא כל פרקליטה מסוגלת להופיע בשתי קבוצות גדולות של עבירות המעסיקות אותנו - הראשונה, פשעי-מין, ויש לנו הרבה כאלה. בחור דוגמה: כ-100 תיקים באחד המחוזות. ישנן אמנם נשים שעושות זאת, ואף בתקיפות רבה, אבל יש כאלה שאינן מסוגלות או יכולות להופיע בתיקים כאלה. אני מכיר פרקליטה שאני חושב אותה לאחת מחמשה המשפטנים הטובים בארץ אבל בתיקים כאלה לא הייתה מוכנה כלל להופיע.

הקבוצה השנייה וחמורה עוד יותר הפשע

המאורגן. יש קשיים בהופעה ואני אינני מוכן לכפות זאת על הפרקליטות. הקושי בפשע המאורגן הוא האוירה הכבדה, המתח, הפחד והאיומים. אני הייתי מבקש שחברי הוועדה יחליפו פעם דברים עם פרקליטים גברים נוקשים ותקיפתם המופיעים בתיקים אלה וישמעו כיצד הם מרגישים.

י. בן-מאיר:

אם פרקליט צריך לחשוש להופיע בתיקי פשע מאורגן, הרי זה סימן שהפשע המאורגן הוא הרבה יותר חמור מאשר חושבים וזה מדאיג ביותר.

מר צ. טרלו:

הבעיה אינה איום ישיר על הפרקליט עצמו אלא האוירה באולם, הטירור המופנה נגד

העדים בעיקר וכל הקשור בזה. פחד הוא דבר מדבק, הוא אינו דבר בצירונאלי למרות שאין איום ישיר על הפרקליט; האוירה כבדה מאד, האולם בדרך-כלל מלא אנשים, חבלי של הנאשם, עדים שהעידו, העדים פוחדים, עדי התביעה ואין זה סוד, נכתב על כך רבות. אני מוכן להזמין את ח"כ נוזתה קצב לבית המשפט בתל-אביב כדי לראות ולחוש את האוירה הזאת, דווקא כשמופיעה; פרקליטה ואפילו פרקליטה חזקה; זה לא נעים.

טוב שחברי הוועדה ידעו - אני מאד גאה

על אחוז הנשים הניכר אצלנו, שהוא הגבוה ביותר בשירות. יש לנו כיום 50 פרקליטות מתוך 137 פרקליטים, כאשר בחקופת 4 שנים נוספו לנו 2 גברים נטר ו-19 נשים.

הערה אחרונה - אנו מחפשים שיטות מדעיות

לבדיקות כמותיות של עבודה, כדי לקבוע את צרכי כוח האדם שלנו. אנו בתחום זה חלוצים גיין משרדי הממשלה. הנושא מתואם עם אגף התקציבים ונציבות שירות המדינה. החברה העורכת את הבדיקות השלימה אותן עכשיו במחוז תל-אביב וקבעה שיש צורך בתגבורת של 7 פרקליטים ושני עובדים מינהליים. עכשיו היא

עורכת בדיקות בחיפה ואני מקווה שתוך שנה חושלמנה הבדיקות בכל הארץ. אנו רוצים תוצאה שתאמר לנו כמה פרקליטים אנו צריכים לצרכי הופעה בבתי המשפט, כמה בשכיל הכנת התיקים, כמה בשכיל תיקים מיוחדים.

קיימת בעיה של התיקים הכבדים והגדולים.

תיק גדול פירושו תיק שהעבודה בו חורגת מהעבודה הממוצעת של הופעה בבית המשפט. קודם כל, תיק כזה מחייב שמבחינה איכותית יופיע בו איש בעל נסיון רב מאוד, עם תחושה לעניינים כלכליים ומספרם של אלה קטן מאוד ואפשרויותיהם בשוק הפרטי עצומות. הוא צריך להצמד לתיק מתחילת החקירה כדי להזריח את המשטרה, צריך לכתוב את כתב האישום, צריך ללוות את הממלכה האדירה הפאת עם המסמכים בסדר גודל של אלפים, עם מוצגים בבתי המשפט בסדר גודל של מאות, עם מאות עמודי פרוטוקול, עם עשרות בעיות, עד לדרג של בית משפט עליון, אם יש צורך בכך. למעשה, פרקליט כזה מנוטרל מהמשרד למשך שנה. אותו דבר קורה בבית משפט, כשתיק מסוג זה מנוטרל שופט לכל זמן המשפט. לעתים גם שלושה שופטים מנוטרלים לתיק מסויים זמן רב, עד לסופו של המשפט.

בשנה בה ישנם 10 תיקים כבדים

בפרקליטות המחוז, עשוי שלישי מהפרקליטים להיות מנוטרל לשנה שלמה, למרות שבגידול הסטטיסטי זה לא יראה מאומה.

כולם מצפים מאחזנו שאנו נזכה במשפטים, ואנו

זוכים במשפטים, ברוב המכריע, הגדול, של התיקים הכבדים, למעלה מ-70%; בתיקים הבולטים והגדולים אנו זוכים וזו הוכחה קודם כל, שהתיקים מוכנים כפי שצריך ושנית, שהתביעה אינה הולכת לריק לבית המשפט. כמוכן שברגע שמספר הפרקליטים יורד מתחת לאופטימום, ההכנה אינה הכנה, ההופעה תהא שטחית; יש לזכור שכלל שהעניין חמור יותר, מוגן הנאשם בדרך כלל ע"י עו"ד מוצלח ובעל אמצעים יותר. אם אנו רוצים לשמור על הרקורד שלנו גם לעתיד, אנו נזדקק לתוספת שגודלה ייבדק באופן מדעי כדי שמערכת הכלים השלובים שלנו ושל בית המשפט תוכל לפעול באופן תקין.

היו"ר י. קרנמן:

חודה למר טולר. אבקש עתה את השופט נכט להשיב על שאלות.

השופט מ. נכט:

אני אנסה להתייחס לאותן הנקודות אשר התעוררו לאחרונה - בעיקר כפי שהעלה אותן ה"כ קורפו, שהוא הרפרנט של הוועדה בנושא זה.

מר קורפו דבר על כך שמערכת בתי המשפט היא

גם נכט וגם זרוע אופרטיבית. לגבי נכט, הייתי מרשה לעצמי לומר שפה ושם ישנן תופעות של אי-הקפדה בולטת על הדבר הערכי הזה. אני אזכיר, למשל, מקרה של אותו בחור אשר הונא בפני בית משפט בעיר-שדה ושוחזר בערבות. לאחר מכן, הוא זרק את הרימון בדיסקוסט ונהרגו מספר אנשים. השופט, כמוכן, לא היה נביא ובכל זאת זה לא מנע פרסום בוטה על כך שהשופט הוציא פסק-דין מוח על ששה אנשים. עכשיו מתברר שאותו איש גם לא ירבא למשפט כי הוא אושפז בבית לחולי נפש. זוהי אחת התופעות שבוודאי לא מוסיפה למימד של מערכת בתי המשפט. אני לא מתכוון לדברי ביקורת לגיטימיים וצודקים על בתי המשפט.

הזרוע האופרטיבית - כל העולם המערבי היום,

בשל סיבות של בעיות חברתיות, תחכום, טכנולוגיה, פשעי הצוארון הלבן, התערבות הממשלה והתחייקה בחיי החברה, הריקמה הלגיסלאטיבית היום סמיכה, וכל זה מביא למעמסה גדולה מאד על בתי המשפט בעולם המערבי. אפילו מדינות כמו אנגליה וגרמניה, שלא לדבר על איטליה, מעמסה זו הולכת ונצערמת בהן על עגלה זו שהיא עמוסה לעייפה ומחפשים דרכים כדי להקל.

אצלנו במדינה, נוסף על הדברים הכלליים

האלה, צריך גם להוסיף בעיות ספציפיות ברורות וידיעות. אילו מישהו היה שואל אותי מהן הבעיות העיקריות הייתי אומר כי ישנם שני דברים: תאונות הדרכים ובעיות נזיקין הכרוכות בכך, ושירות המילואים. הדבר הראשון ניתן אולי לתיקון הדבר השני כמוכן שלא.

דבר ראשון - ישנם בכל מיני מדינות חוקי

אחריות אבסולוטית. דבר זה הוריד את המעמסה מעל בתי המשפט מבחינה זו שלא צריך להכנס לבעיית הרשלנות ואפשר לגשת מיד לשאלת שיעורי הסכום. יש מעריכים זאת ב-70%, השופט צלטנר מדבר על 50%-60% היורדים מעל המעמסה. החוק הזה נמצא עכשיו בסדנא, בכנסת, ואם יתגשם - בלי ספק יביא ברכה. אם כי הוא, לפי טבע כריאתו, חייב להיות פרוספקטיבי ולא רטרואקטיבי.

אשר למילואים - למרות שקשה, בכל זאת עשינו
משהו. נתקלנו בכמה מקרים בכך שענין המילואים משמש אמתלה טובה ולא חמיד
מוצדקה, להמנעות מתהליכי המשפט, לגבי צדדים או עדים. היה בכך-שבע מקרה
של משפט אונס עם נסיבות מחמירות אולם העד העיקרי לא הופיע; כל עורכי-הדין
לא יכלו לנהל את המשפט וכל העדים האחרים לא יכלו להעיד והמשפט לא התקיים.
אחרי שבדקנו את הדבר במקום, נוכחנו שלא היתה כל הצדקה לכך והעד היה יכול
בהחלט לבוא ולעזוב את המקום בו שירת למשך שעות מספר, יותר מכך לא היה זרוש.
עכשיו הוציא אכ"א הוראות לכל המפקדים שיפקחו עין אם האמתלות הן אכן סיבות
ריאליות.

מר טרלו, בדברו על מערכת בתי המשפט
והפרקליטות, השתמש בביטוי "כלים שלובים" וזהו ביטוי נכון. אני רק הייתי
מרשה לעצמי להרחיבו והייתי אומר: "אנפורסמנט אוף לאו". זה מתחיל בחקירה
על ידי המשטרה, בהכנת התיק, בפעולה של הפרקליטות, בהופעה בפני בית המשפט,
בעזרת צבור עורכי-הדין, ואם חרצו גם בקציני המבחן וגם בשירות בתי הסוהר.
פעולה זו היא גם קונסקוטיבית וגם פעולה של קבוצה והיא שונה מכל פעולה
אופרטיבית אחרת בממשלה, כי אם חוליה אחת בתוך הקבוצה חסרה - כל הקבוצה
משותקת.

לא הייתי רוצה להלאותכם במספרים, אבל אם
נסתכל על ההספק של בתי המשפט בשנת 1974 לעומת 1973 - התיקים שנכנסו בשנת
1973 לכל בתי המשפט בארץ (כמובן בלי בתי משפט זחיים, עירוניים וצבאיים)
הגיע מספרם לשליש מיליון - 303 אלף תיקים. בשנת 1974 - 314 או כמעט 315
אלף תיקים. זהו המספר הראשון - הזרימה. המספר השני הוא בעצם החשוב, כי על
הראשון אין לנו שום שליטה. הרחוב מכתוב לנו את המספר הראשון ואנו לא
יכולים לסגור את שערי בתי המשפט.

בשנת 1973 היה ההספק 295 אלף תיקים
וב-1974 - 315 אלף תיקים. כלומר, ישנה עליה בהספק של בתי המשפט. אינני
נכנס פה לחלוקה של סרגי בתי המשפט, שלום, מחוזיים וכדומה.
נכון שזהו מספר כוללני, אבל לו הייתי מביא
את יתר המספרים אפשר היה לראות שישנה עליה, כמובן בוריאציות שונות. יחד עם
זאת, נכון שב-1973, בגלל מלחמת יום הכיפורים, החודשים אוקטובר, נובמבר
ודצמבר היו חודשים שבהם בתי המשפט כמעט לא עבדו. אבל באותה מדה נכון גם
לגבי החודשים ינואר, פברואר וחצי מרץ ב-1974. המילואים ב-1974 השתרעו על
כל שנת 1974, מה שלא כן ב-1973 כשעד אוקטובר המצב היה כמקובל.

ח"כ קורפו הביא כמה מספרים ופרטים
מהחברת של חברת אמן. ראשית עלי לציין כי חוברת זו הוכנה לפי בקשתנו.
אנו ביקשנו זאת מהם, שילמנו בעד זה וקבלנו את העיבודים והנתונים והפרטים.
ישנו פה פרט אחד שממנו כאילו נובע שניצול זמנו של השופט הוא ב-35% לא
מספיק אפקטיבי. יחד עם זאת, בסופו של אותו עמוד נאמר כי התצפיות לפיהן
נתקבלו המימצאים האלה מתייחסות אך ורק למתרחש באולמות בתי המשפט ולא
בלשכות השופטים. לכן אין בטחון כי הזמן שהוגדר ככלתי מנוצל לא שימש את
השופט לפעילות כלשהי בתוך לשכתו. אין ספק שזה לא כולל את השעות בהן הוא
יושב בלשכה ובודק את ההמצאות למיניהן. אם נקח, למשל, את המשפט המפורסם
של הכדורגל שפסק בו השופט לנדאו - הרי זו תביעה שלפי טיבה היתה בדרך כלל
צריכה להיות נשמעת בלשכה, אבל בגלל הנסיבות המיוחדות היא הובאה לאולם.
יש גם פעולות שיפוטיות אחרות, כגון נסיון לעשיית פשרות, או כשיש צורך
לבדוק פלוגחות או לסלק מספר נקודות שאנן בעצם לא דלבנטיות לתביעה אלא נכנסו
לתוך כתב התביעה מתוך שיגרה, ועוד ועוד.

באותה חוברת ישנן גם כמה הצעות. הן חשובות
וחיית רוצה להתייחס לאותן הצעות ולראות מה מהן בוצע ומה לא בוצע. אבל
קודם כל הערה אחת קטנה - ההצעות האלה, לדאבוני הרב, לא שיזפה אותן השמש
של מקוריות המחשבה. זוהי תוצאה של פגישות וביורורים אשר התקיימו בינינו ובין
אותה חברה ואשר בעצם אנו הצענו אותן או שהם היו כבר בתוך ביצוע. אני מוכרח
לומר בכל הכנות שלו הייתי יודע לפני זה מה שאני יודע עכשיו - אני לא אומר
שלא הייתי מזמין את העבודה, אבל בלי כל ספק הייתי חושב על זה יותר.

אעבור נקודה-נקודה; אני מחשיב את הנקודות,

כי בעצם אנו העלינו אותן:

הקמת בתי משפט זוטא. יושב פה ח"כ שחל,
היודע יפה מה נעשה בשטח זה. אנו הכנו הצעה חוק בכדי להקים בתי משפט או
מחלקה בתוך בתי משפט השלום אשר יספלו בצורה זריזה, בלי דיני ראיות ובלי
סדרי דין, כדי לגמור את התביעות הקטנות עד סכום של 3,000 ל"י.
הקמת ועדות בוררות לגבי גובה הפיצוי -
לשכת עוה"ד הקימה חברת נאמנות כדי שעניצגם מסויימים ייעשו בדרך של בוררות.
אנו עשינו זאת, אפילו קבענו שופטים מסויימים לזה והתוצאה היתה די אופיינית -
בעצם לבוררות אין אנו מפנים הרבה, אבל מתברר שהרבה דברים נגמרים במקום.

אני מצפה עדיין לדו"ח סופי אבל דבר זה

בעצם נדמה לי מוכיח את עצמו.

קביעה מחדש של מקרים בהם ישב הרכב ומקרים בהם ישב דן-יחיד - נעשה בשטח זה לא מעט. ישנן עבירות שלגביהן כתוב בחוק שכשהעונש הוא יותר מעשר שנים - מוכרחים לשבת שלושה שופטים. אנו תיקנו זאת בעיקר לגבי עבירות מין, שנשיא בית המשפט המחוזי הנוגע לדבר יוכל להחליט שבתיק פלוני ישב שופט אחד. העניין הזה הוכיח את עצמו כבל בתל אביב ועל ידי זה חסכנו ארבעה וחצי שופטים. לשון אחרת, אם כבר יש משפט כזה, ואח"כ מתברר שהצדדים לא מופיעים, לפחות יתבטל זמנו של שופט אחד ולא של שלושה.

העלאת סכום התביעה המקסימאלי בבית משפט השלום - חברי הכנסת יודעים שאנו הצענו כי הסכום יועלה עד 50 אלף לירות וזה כבר נתקבל.

באותו תיקון חוק הובאה גם הצעה אחרת והיא, שבקשה לערעור ברשות, בניגוד לערעור בזכות, לא תובא גם בערכאה הנמוכה וגם בערכאה העליונה, אלא שיהיה רק חלון אחד בשביל זה, החלון העליון.

שינוי מספר עדיפיות בבתי המשפט - זה אחד הדברים ששאל עליו ח"כ אפרת. איך קובעים את התכניות של המשפטים. הדבר הזה אינו פרוץ, אינו טכני ואינו מכני. ניתנת לזה המון מחשבה - לא הייתי אומר שתמיד המחשבה נכונה ואולי לעתים קורות טעויות, אבל דבר זה מקבל את מלוא חשומת הלב.

נקח את בתי המשפט המחוזיים בעניינים אזרחיים, בסדר דין רגיל להבדיל מסדר דין מקוצר. בדרך כלל נקבעים התיקים לפי סדר הגשתם ולוקחים בחשבון גם את יומן השופט וגם את יומני עורכי-הדין. אני לא אומר שזה סידור של מאה אחוס, בכל זאת הוא משמש אינדיקציה לא רעה. כמובן שיש תמיד סמכות לצדדים לבקש את נשיא בית המשפט המחוזי או סגנו להקדים משפט מסויים מסיבות מסוימות.

בסדר דין מקוצר, אם אין בקשה להתגונן, זה דבר ההולך ונגמר תיכף במקום. בערעורים אזרחיים - הנשיא הוא הוא הקובע, לפי המשקל הענייני של התיקים, מה החור. אם ישנם משפטים הנוגעים למזונות - הם מקבלים דין קדימה. בתיקים פליליים מתחשבים בעובדה אם הנאשם הוא במעצר או לא, וכל הנמצאים במעצר מקבלים דין קדימה. יש לפעמים שתיקים פליליים בענייני מס הכנסה, או כאלה הכרוכים בעבירות זנות מקבלים דין קדימה. לעתים מקבל בית המשפט בקשה להקדים כגון בעונת הקטיף מבקשים ממשרד החקלאות להקדים משפטים הקשורים בגניבת פרי וכדומה; ראש עיריית ירושלים מבקש להקדים משפטים הנוגעים לנקיון; היה מקרה של גניבה חלוקי הירדן שמשתמשים בהם לקישוט קירות, ועוד ועוד דוגמאות רבות. כמובן שכל אחד זכאי להערכה של ענייניו הוא ורצון להקדימם, אבל מי שלא רואה את הקונטקסט הכללי של הדבר בדרך שיכול לשנות.

יש משפטים דחופים המקבלים קדימות, כגון עיכוב יציאה לחו"ל או עניין של תאונת דרכים אשר שבר מטה לחמו של הנפגע.

אני חוזר למספר נקודות שנעשו בהן פעולות ואשר לא נזכרו בחוברת הכחולה. אתייחס אליהן בדרך של כותרות, מקוצר זמן.

שר המשפטים לא הזכיר את סידורי המינהל.

לעבודת בתי המשפט שהוא עצמו הוציא וזה דבר ראוי לציון. ישנה תקנה 213 בסדרי הדין, הקובעת כי שופט חייב - לאחר שהיה סיכום בתיק - לכתוב את פסק-הדין (אזרחי) עד 30 יום, ואם אינו יכול לעשות זאת הוא חייב להודיע לנשיא היחידה שלו את הסיבות.

ובכן, ישנה בקרה בעניין זה, גם בקרה מקומית וגם בקרה מרכזית, והדבר בלי כל ספק נותן את פירותיו.

בעיית הרבית - היה כדאי לא לגמור את המשפטים בזמנו, הואיל והרבית של 15% של בתי המשפט הייתה יותר נמוכה מזו הריאלית. עכשיו זה הועלה ל-22%. יש גם הצעת חוק שלפיה התקופה שאפשר יהיה להחיל עליה את הרבית תהיה הרבה יותר מוקדמת מאשר הייתה עד כה. אנו מנהלים, כמובן, סטטיסטיקה אבל יחד

עם זה קצת סקפטיים לגביה, כי בסופו של דבר אין מדובר כאן בקופסאות של שימורים שכל אחת דומה למשנה. הוזכר כבר פה שלעתים משפט מסויים עלול לנטרל שופט או שופטים לתקופה ארוכה ביותר מכל התיקים האחרים. יש פסקי דין שיכולים להנתן תוך יום אחד או פחות מזה ויש כאלה הדורשים זמן ארוך ביותר. למשל, משפט אחד על מרמה בבית המשפט המחוזי נמשך שנה וזה ניטרל אחד השופטים לזמן ארוך ביותר - מספר העדים היה 213.

היתה לי בזמנות להזכיר כבר את ענין ברירת-קנס, כשהדבר קשור במשטרה. המשטרה, בגלל העומס, אינה יכולה לבצע מספר תפקידים אשר בעצם הם תפקידים שמטבע ברייתם כרוכים בעבודת בתי המשפט - בשטח עבירות העבודה, כאשר אדם אינו משלם את הקנס, צריך להוציא פקודת מאסר נגדו. כדי להתגבר על הקושי בקשר לאי אפשרות של ביצוע פקודת מאסר, הכנסנו את השיטה של עיכוב רשיונות נהיגה. דבר זה פטר את המשטרה מרובות רבות של פקודות מאסר. בזמן שהוא בתוקף, הכניס דבר זה לקופת האוצר כשלושה מיליון לירות. כמובן שזה גם מרכיב די חשוב במלחמה בתאונות הדרכים.

אנו מכניסים את המחשב להוצאה לפועל ורוצים לעשות זאת גם בתעבורה, אך פה זה יקח עוד זמן רב ויהיה כנראה ב-1976. ענין ההוצאה לפועל לעומת זאת הוא אקטואלי, למעשה בימים אלה מתקיים קורס אינטנסיבי מאד של עורכי-דין, שופטים, רשמים ועובדים מינהליים, אשר נכנס לעובי הקורה. בלי כל ספק שזה יגרום ליעול הבקרה, הסטטיסטיקה, הביצוע נגד הרכוש.

בהוצאה לפועל ישנם שני נתיבים - אחד נגד הגוף ואחד נגד הרכוש. ברור שהמחשב לא יוכל לבצע את פקודות המאסר, וזה אמנם עקב האכילס של ההוצאה לפועל, כי כל זמן שלא ימצא פתרון לבעיה זו, יכול להיות שכל הצעדים שאנו עושים - ברכתם תהיה רק מוגבלת.

ה"כ אפרת עורך את שאלת העונשים ובאיזו מדה הם מרתיעים. השר כבר התייחס לנקודה זו ואמר שקיימות רק שתי אפשרויות. ברור שאי אפשר לקבל את האפשרות שהשופטים יקבלו איזו שהיא הזרחה או האצלה מבחינת העונשים. הדרך היחידה להתערבות המחוקק היא על ידי הגדלת תקרת העונשים, וזו תהיה אינדיקציה בשביל השופט. דרך שניה - ערעור הפרקליטות לערכאה גבוהה יותר, ואין אפשרות שלישית.

עונש מינימום.

י. פלומין:

השופט מ. נכט: זוהי סוגיה מסובכת מאד כי יש הטוענים שבאותם מקרים בהם הוטל עונש מינימום, נמצאו דרכים בשביל לזכות ואז לא התעוררה שאלה של עונש המינימום. אני לא שותף לדעה זו, אבל יש הטוענים כך.

אבל העלאת התקרה מושכת את כל השרשרת.

א. אפרת:

השופט מ. נכט: לא, זה בעבירה מסויימת. המחוקק אינו מוכרח להעלות את התקרות בכל מקרה ומקרה. הוא יכול להתייחס, נניח, לפנומן חברתי מסויים. יחד עם זאת, ה"כ אפרת, דעתי האישית היא שההתענה העונשית היא אפקטיבית אך ורק כשהמספר הגלוי של אותה עבירה הוא גדול. למשל, ענין הפריצות. אם נניח לרגע שמתוך 100 פריצות מתגלות רק 5 או 8 (ונדמה לי שאיני טועה ביותר לגבי המספרים המדוייקים), הרי הפורץ הפוטנציאלי בדרך כלל חושב לעצמו שסיכוייו רבים לא להתגלות ולכן זה לא אכפת לו. ענין הגדלת העונש לגביו, אם כך, הוא ענין חיאורטי ביותר.

לכן, הפתרון נעוץ לאורך כל הדרך,

במשטרה, בפרקליטות, וגם בבתי המשפט. מר טרלו הזכיר כבר פה שלעתיים ענין הסחבת המוטלת על שכם בתי המשפט היא תולדה של מחשבה לא נכונה, כי המציאות היא שבהרבה מקרים חושבים כך: "מה קרה המקרה? - ב-1.1.72; מהי ניהן פסק-הדין? - ב-1.1.75, ובכן סחבת של שלוש שנים. אבל אם משהו מוריד מהתקופה הזאת את השנה, במקרה האזרחי, שהשמאים למיניהם בחברות הביטוח טיפלו במקרה ועדיין לא הוגש המשפט, הרי משלוש השנים יורדת כבר תקופה ארוכה. או אם ענין מסויים נשאר זמן רב בחקירה משטרתית, או בטיפול והכנה בפרקליטות, הרי בוודאי שהאשמה אינה בבית המשפט. לכן, השאלה החשובה היא כמה זמן עבר מהמקרה ועד שהתיק עבר את מפתן בית המשפט. לפני זמן מה שוחחתי עם עורך-דין ידוע אשר התמנה לאחרונה לכהונת שופט מחוזי והוא אמר - בעצם אני יודע שראשית חטאת או לפחות חלק מן החטאות רובץ לפתחו של צבור עורכי-הדין. עו"ד אחר ספר לי שבאיטליה יש מקצוע הנקרא "עורך-דין להשהיות". בלי כל ספק שעורכי-דין שיש להם מסורת ומידות מבחינה זו אינם נותנים ידם לתהליך זה, אבל הוא קיים.

למה לא מפעילים בתי-דין-שדה, בתעבורה למשל?

י. פלומין:

השופט מ. נכט: אני מבין שאתה מתכוון לשיפור מהיר. עשו זאת פעם ואנו חושבים על חידוש, אם כי יש בזה כמה חקלות, כגון אי אפשרות של השופט לקבל גליון הרשעות קודמות, או

מצד שני, זכותו של הנאשם להיות מיוצג ע"י עו"ד. אני מבין לרוחו של ח"כ פלומין ואני מכיר הרבה אנשים שיש להם אותו להט וגישה כזו לגבי ענינים אחרים, אבל פה נכנס תמיד לחוך הזירה שיקול כללי. ידוע שיש גם טענות לא על כך שהמשפטים איטיים מדי, אלא לעתים מהירים מדי. היו אצלי, למשל, נציגי החאחדות בעלי-הבתים ועוד גורמים אשר טענו כי המשפטים הם מהירים מדי, לא נותנים לדבר, לא נותנים לשמוע, זה סרט נע, ועוד כל מיני טענות כאלה.

אני הייתי אומר: בעיית בחי המשפט אין זו ודאי סליית שכולה תכלת. תמיד יש מקום לשיפורים. אבל הגישה שהענין הוא פשוט, בסופו של דבר למה אי אפשר לגמור מהר - זוהי גישה פשטנית. זהו המנגנון המורכב ביותר במדינה, זהו המנגנון המצווה להקפיד על הכללים יותר מאשר כל מנגנון אחר ותמיד יש, לצערנו, צד שאיננו שבע רצון כי תמיד מישהו מפסיד. היה שופט בית המשפט העליון שאיננו כבר בחייט, שהיה אדם מלומד ושנון ומלא הומור והוא אמר: למה אי אפשר להמציא משפט ששני הצדדים יפסידו או שני הצדדים יזכו, ואז העוקץ של הדבר יהיה הרבה יותר קטן.

היו"ר י. קרגמן:

כזה סיימנו, ואני מודה למנהל בחי המשפט. ברצוני רק להעיר הערה צדדית לגמרי, ששקלתי רבות אם להעירה. אני קראתי את פסק-הדין של השופט לובנברג בנוגע לכדורגל. אינני נכנס לענין עצמו ואינני מתמצא בו. אולם, בא בית המשפט העליון ופסל וביטל - זכותו. אבל נדמה לי שכפי שאנו מצווים לשמור על כבודם של השופטים, הם מצווים לשמור על כבוד עצמם. גם אם שופט מבטל פסק-דין של עמיתו ומבטלו - מדוע צריך לעשות זאת בצורה בוטה ובוועת כזאת? נדמה לי שהשופטים עצמם חייבים לשמור על כבודם כאשר הם מבטלים פסקי דין. אינני נכנס לגופו של ענין ואני מבין שתפיסתו של בית המשפט העליון רחבה יותר מזו של בית המשפט המחוזי, אבל מצאתי לנכון להעיר את ההערה. אם ירצה מנהל בחי המשפט להעביר זאת הלאה - בבקשה. אם לא אני אגיד זאת פעם באופן פרטי.

אין אתה חייב להשיב לי, אני הערתי זאת כחבר ועדה, כאזרח.

א. שוסטק:

במקרה זה ענין זה התפרסם, אבל בדרך כלל אין בית הדין העליון חס על שופטי בית

המשפט המחוזי.

השופט מ. נכט:

בנסיבות אחרות הייתי נכנס או לא נכנס לנקודה שעורר ח"כ קרגמן הנכבד, אבל אני נמצא באותו מצב מאושר שבניגוד לך, שקראת את פסק-הדין, אני לא קראתי אותו ולכן אינני יכול להתייחס אליו.

היו"ר י. קרגמן:

אנו עוברים לסעיף השני שעל סדר-היום:

המשך הדיון בחקציב שטרד ראש הממשלה.

בדיון הקודם שמענו את סקירתו של מר טולידאנו, היועץ לעניני ערבים. לא הספקנו לשאול שאלות ולהעיר הערות ונתחיל בכך עתה.

ג. קצב:

כולנו, וגם היועץ, היינו עדים לאחר מלחמת יום הכיפורים לחמורה בקרב ערביי ישראל, ובעיקר בקרב קבוצות של סטודנטים וקבוצות אחרות של משכילים. אך לדעתי אסור לדבר בענין זה בהכללה, על כל ערביי ישראל, שכולם נגד וכולם קיצוניים. בעקבות חריש עמוק של פעולה - גם של משרדי הממשלה וגם של גורמים צבוריים כמו ההסתדרות במשך 26 שנה, אנו עברנו כבדת דרך בענין זה ואני חושבת שהגענו למה שהגענו, אם אפשר לומר ללויאליות, וקבוצות חריגות אסור להן שחפרענה לעבודה השוטפת שאנו עושים כיום ואשר אנו צריכים לחגבר אותה בקרב ערביי ישראל.

כמובן שהיום אנו מצווים יותר לפקוח עין וזה מחייב אותנו לגישה ישירה ונכונה. אבל יחד עם זאת אסור שדבר זה יפריע לנו בפיתוח האינטנסיבי שהתחלנו בו ואשר דרכו רכשנו אוהדים וידידים. עברנו מלחמות רבות, גם זו האחרונה, ועצם השקט ששורר בכפר הערבי הוא תוצאה של מעשים שעשינו. ואם פורצים אצלנו גדרות, אנו צריכים לבטח לזה בצורה אובייקטיבית ביותר ולא להתפס להכללות.

אני חושב שעלינו לעשות חריש עמוק בקרב היהודים כפי שאנו עושים גם בקרב הערבים - אם זה לגבי נוער בבתי הספר, אם זה לגבי מבוגרים. אסור שנגיע למשבר ביחסינו בתחום זה.

לדוגמה - היום ישנה בעייה חמורה מאד של הכידואים ואדמותיהם. אמר לנו היועץ שאילו היינו מתייחסים לזה מבחינת החוק היבש, במשפטים, החוק היה אתנו. אבל תארו לכם שבידואים המשרתים אצלנו בצה"ל ומתנדבים לפעולות בסחון חשובות יובאו למשפטים ואחידתנו תהא בכך שהחוק היבש הוא לצדנו. אסור לנו לעשות זאת ולדעתל אנו חייבים לשמור בענין זה על גישה מיוחדת, כי אם הבעייה לא תמצא את פתרונה, ומהר, אנו עלולים לאבד גשר חשוב לנו ביותר.

דוגמה נוספת - אני עיינתי בדו"ח שהגישה הוועדה כראשון ג'ראיסי בקשר למכנה הפעולות של הרשויות המקומיות בכפרים הערביים. הדו"ח חשף את העובדה שאנו עושים מעט מאד למען הכפר הערבי ואני לא הייתי רוצה שדווקא בנושאים פנימיים נעורר את זעמם. אני יודעת שבעקבות דו"ח זה הגיעו למסקנה שיש להשוות את התמיכות שנותנים לרשויות המקומיות, אבל שמעתי גם ששר הפנים אמנם קבל את ההמלצות אבל דבר לא נעשה בענין זה ויש על כך החמרות רבה. לדעתי, רשות מקומית בכפר הערבי חופסח מקום חשוב מאד מבחינת ההשפעה הפסיכולוגית על הלכי הרוח במקום, ויש לתת על כך את הדעת.

דוגמה שלישית - הסטודנטים. אני יודעת שנערך סקר מעניין שלשכת היועץ הזמינה על בוגרי המוסדות להשכלה גבוהה בישראל. לא אכנס לפרטים אבל מתוך הסקר מסתמנת מגמה שאמנם הסטודנטים נקלטים ברובם בעבודה, אבל בדרך כלל זוהי עבודת הוראה בכפריהם אובמקומות מגוריהם ומקומות עבודה רבים נחסמים בפניהם מסיבות בטחוניות ומגבלות אחרות. נכון שאין אלה מספרים גבוהים, אבל אם סטודנטים ערביים שסיימו את הטכניון נשארו ללא עבודה במשך חצי שנה או שנה, ברור שזה מגביר את המרירות. אני חושבת שאחת הבעיות העומדת בפני היועץ היא איך לקלוט בוגרי מוסדות להשכלה גבוהה במשרדי ממשלה ובמוסדות יהודיים.

לשאלה זו הייתי מוסיפה עוד שאלה - כיום, מלבד הדרוזים, מרוכזים הערבים והטיפול בהם במחלקות מיוחדות והבעייה אם אמנם זוהי דרך הטיפול היעילה.

אני חושבת שהיועץ עשה מעשה גדול כשמינה לעצמו סגן ערבי, אבל לדעתי הלשכה שלו צריכה לגרום לכך שיתקבלו עובדים ערבים, משכילים, גם במשרדי ממשלה אחרים. נשאלת השאלה, כמובן, באילו משרדים וכיצד משתלבות המחלקות הערביות בתוך המשרדים האלה.

שאלה אחרונה - כיצד מצליח היועץ לא רק לתאם בין המחלקות הערביות במוסדות השונים של הממשלה אלא גם מעבר לזה - כיצד הוא מעביר את יעוצו ואת סמכויותו למשרדים הממשלתיים.

י. תמיר:

היה לנו הזדמנות, במסגרת דיוני ועדת הפנים, ללמוד את הסוגיה של יחסים בין הסקטור הערבי ברשויות המקומיות לבין משרדי הממשלה, ובין הצבורים בישובים הללו לבין הישוב היהודי.

אני יכול לומר שאני תמים דעים עם מר טולידאנו שכותב בחוברת, בדף 19, כי למען מניעת התדרדרות ביחסי יהודים וערבים יש להביא בפני הצבור היהודי את עמדת הערבים. אבל לפני שאנו מביאים את הדברים בפני הצבור היהודי, אולי מוטב שנביא את הדברים בפני עצמנו כי נדמה לי שאיננו יודעים באיזה עולם אנו חיים.

יש לי הרושם שמשך עשרים שנה ומעלה, מאד כיטול הממשל הצבאי, אנו דוחפים אלמנטים שקולים ומתונים מתוך הישוב הערבי לזרועות רק"ח על ידי התעלמות מזכויותיהם הלגיטימיות של הערבים בתחום הקו הירוק, ועל ידי כך אנו גורמים נזק בל ישוער גם למדינת ישראל, גם לאזרחים שווי-זכויות, במדה שהם שווי-זכויות, שאנו מופקדים עליהם.

בסיורים שקיימנו בישובים מספר, ביניהם הישוב הגדול במדינת ישראל אום אל פאחם, אנו ראינו מחזות שאילו היו קורים לגבי חלק מהיהודים, היתה קמה תסיסה כל כך גדולה במדינה והיו לכך ההימבלתי סימפטיים כאלה שספק אם היה ניתן לבלום אותם. אנו סיירנו בישוב בן 15-16 אלף נפש, המשגשג מבחינה של ההכנסה הישירה של הערבים המשתכרים יפה; מאידך, מבחינה צבורית, שירותית הוא מפגר ביותר. למשל, באום אל פאחם מתכנסים האנשים במי הכיוב הזורמים ברחובות במשך כל השנה ועוברים ליד חלונות כיתות הלימוד יום יום.

אינני מדבר כבר על הצד האסמתי אלא על הצד הבריאותי, הפיסי. זה מחזה שקשה להבין איך אפשר לחיות עמו - איפה הממשלה, איפה משרד הפנים, איפה היועץ? זה לא נולד אתמול. אני לפעמים חושב שהאנשים האלה הם סובלניים במדה בלתי מוסכרת כמעט.

הוא הדין לגבי שירותים אחרים כמו כיתות חינוך בכל הישובים הערביים בארץ, פיתוח הכפר הערבי, התייעוש שעליו דברה ראש הממשלה הקודמת בנאום התקציב, ועוד כמה וכמה שירותים תקציביים שאנו איננו עומדים בהם כראוי במדינת ישראל והחשובים ביותר לקיום יחסים תקינים בינינו ובין הישוב הערבי.

שנית, על הישוב הזה עוברת תמורה מרחיקת לכת ואנו לא מודעים למה שמתרחש שם בשני מישורים: דור חדש, צעיר, אינטלגנטי, משכיל ואף מכריז בכמה מקרים, תופס את השלטון. הוא בא ממוסדות החינוך הגבוה היהודיים, נפגש עם היהודים בערים הגדולות, הוא לא יושלם עם הפיגור במחגלה בקרב הציבור שלו.

ישנם חילופי משמרות. ראשי משפחות, ראשי חמולות יורדים מן הבמה ובאים אנשים צעירים, משכילים המנהלים למעשה את השלטון מבחינת הציהול האפקטיבי האדמיניסטרטיבי. והם אומרים: לא נקבל על עצמנו משטר של הפלייה גלויה בין שני הסקטורים, היהודי והערבי, הערבי והדרוזי.

למרות הישגים רבים שנעשו, ואינני מזלזל בהם, צריך עוד לחזק ולהעמיק כי קיים פיגור עמוק בין מה שעושה המדינה לבין מה שמתרחש במשובים הללו.

אשר לאלה העובדים בישובים היהודיים - הם באים הניתה בדרך כלל לאחר שבוע עבודה. עם כל הליקויים בסקטור היהודי, הוא מפותח לאין ערוך לעומת הסקטור הערבי והם מסתכלים על הכפר, הישוב, העיר שלהם והם אחוזי קנאה לגבי הישוב היהודים והם גם אומרים זאת. חייבים להביא מהפכה בחורף מינהל משרד הפנים לגבי הערבים. מה שהיה לא יכול להיות. אבל השאלה הנשאלת היא, אם הדפוסים הקיימים כיום, עם היועץ לעניני ערבים במשרד ראש הממשלה, האם זהו הפתרון. אני מציב סימן שאלה - אינני בטוח.

הערבים אינם רוצים התערבות מלמעלה בעניניהם הפנימיים, וזה עדיין קיים. זוהי תולדה של מסורת מסויימת של התייחסות לסקטור הזה כאילו הוא נחות, ואין זה כך. הנה, למשל, בדיר אל-אסד מכתיבים הרכב של מועצה ממנה שהיא בניגוד גמור להתפתחות המקומיות, ובדור שהרבה זמן זה לא יחזיק מעמד, גם אם בית המשפט העליון יוציא פסק-דין כאשר יוציא. ישנה התערבות והיא אינה בריאה. אני מפנה את תשומת לבו של מר טולידאנו לכך שצריך להיות מאד זהירים היום באקטיב שיש בהם משום כפייה מלמעלה.

אין די מפגשים בין יהודים וערבים. יש אמנם פעולות חשובות בכמה מקומות, בעיקר במקומות שהחיים מפגישים את שני הסקטורים יחד; אבל במקומות בהם אין נפגשים באופן רגיל כמו חיפה, עכו או ירושלים, ישנה זרות וניכור גדולים והם מסוכנים מאד.

שאלה לד"ר טל - אני עוקב מקרוב אחרי הפעולה של המועצה למחקר ולפיתוח, אבל נדמה לי שנשמעים קולות שיש לשים לב אליהם, שמיטב המחשבה והתקצוב בשנים עברו היו מופנים למחקר העיוני במקום לשמש את הצרכים השימושיים של מדינת ישראל. מכילי לגרוע מכל מה שנאמר ונעשה, השאלה היא באיזו מדה ביקורת זו היא נכונה, ואם כן - מה נעשה לתיקון המצב.

שאלה שניה לד"ר טל - ישנו פרק בדפים 18-19 הדין בגנזך המדינה ובפרסום תעודות המדינה. נאמר שם שישנן הגבלות זמן לגבי פרסום מסמכים ותעודות מדינה שיש לגנזן. אני קראתי כמה פרסומים של שר הבטחון לשעבר שלדעתו היה בהם משום גילוי סודות מהתקופה שעדיין חלות עליה מגבלות של שלושים שנה. אני שומע שהוא חתם הסכם על פרסום ספר זכרונות. הוא הדין לגבי ראש הממשלה לשעבר. איך זה מתיישב עם הנושא הזה שנדון במסגרת הסיקור של משרד ראש הממשלה.

פ. ארנס:

מספר שאלות למר טולידאנו:
(א) בתקציב המוקדש ללשכה לעניני ערבים אני רואה גידול בסעיף "ארעיים" מ-30 אלף ל-150 אלף. מה הסיבה?

(ב) הסעיף העיקרי בתקציב הלשכה הוא סעיף "השתתפות בעתונות". האם אפשר לקבל הסבר?

מר טולידאנו הסביר זאת בישיבה הקודמת. היו"ר י. קרגמן:

מ. ארנס:
כמדה וההסברים כבר ניתנו, אתכם הסליחה.
אבל אני סקרן לדעת איזו עתונות והאם יש
כאן קשר עם מפלגות, מי האישים הפועלים, האם אפשר לראות דוגמאות מאמרים
ומאמרי מערכת, כדי לדעת על מה מוציאים את הכסף.

ומהשאלות הטכניות אני עובר לסעיף היסודי.
לי נדמה, ואינני חושב עצמי למומחה, שאחד הדברים המציינים את הסכסוך
היהודי-ערבי לעומת סכסוכים אחרים הוא שהוא היחיד שבו צד אחד לא הצליח
לגייס לצדו קבוצות ניכרות, מנהיגות, מהצד שכנגד. אם נעבור על סכסוכים
בין עמים הידועים לנו גם מהדור שלנו וגם מהדורות הקודמים, נניח הסכסוך
בין ארצות הברית והגרמנים במהדורה האחרונה של מלחמת העולם השנייה - הרוסים
הצליחו לגייס את פון פאולוס, אולברייכט; במערב היה פעיל מאוד תומס מאן;
הסנטור מהוואי שהיה פה בארץ לא מזמן, אינוייה, הוא יפני שנלחם בגדוד
היפני של אמריקה במלחמה האחרונה, ויש הרבה דוגמאות כאלה. בחלק מהמקרים
יתכן שאנו מתייחסים בזלזול מסויים ובחוסר אהדה לתופעות אלה הנראות לנו
כתופעות של קוויזלינגים, אבל באותם המקרים בהם אנו יכולים לזהות הבדלים
כולטים מבחינת עקרונות, מבחינת רעיונות, ביין שני הצדדים - אנו מוצאים
תופעות אלה לא רק כחיוביות אלא גם כחיוביות, ולכן אני מתפלא על כך שאין
הן מופיעות בסכסוך בינינו לביין הערבים.
לעניות דעתי, ואני מתאר לי שכל הנוכחים
בחדר זה שותפים לדעתי, הסכסוך הישראלי-ערבי אינו סכסוך רק ביין שני עמים
אלא גם סכסוך ביין עקרונות, רעיונות, אידאות, דמוקרטיה מול ואקציה, משטר
פרלמנטרי מול משטר משטרה.

היו"ר י. קרגמן:
אני מבקש להשאר בתחום הדברים שמר טולידאנו
יכול להשיב עליהם.

מ. ארנס:
האם מר טולידאנו מסכים לכך?

ש. טולידאנו:
אני מטפל בערביי ישראל שבתחום הקו הירוק
של מדינת ישראל.

מ. ארנס:
אבל ביין הערבים שאני מצפה כי יעמדו
לצידנו, הייתי רוצה לראות את ערביי

הקו הירוק.
אני לא התכוונתי לומר שזהו סכסוך של
דמוקרטיה מול טוטאליטריזם, אבל זה מה שמתלווה לסכסוך. אני הייתי מצפה
שכל ערבי האומך לעצמו שהבעייה הראשונה של העולם הערבי אינה בעייה
של מעוטים ערביים במסגרת גבולות מדינת ישראל, ולא תוספת אותו שטח קטן
אשר מהווה מדינת ישראל, אפילו א"י השלמה לעולם הערבי, אלא שהבעייה
היא קידמה, שינוי משטרים, חופש; ואז הוא היה רואה בישראל אינסטרומנט להשגת
המטרות האלה; או להיפך - כניעה או מפלה של ישראל - חתימה סופית, לדורי-
דורות, על המשך אותם משטרים טוטאליטריים בעולם הערבי.

היו"ר י. קרגמן:
כאשר נדון על תקציב משרד החוץ ועל
פעולות מש"ב, אפשר יהיה לדבר גם משהו על

הקידמה שברצוננו להחדיר לארצות השונות.

מ. ארנס:
אני מדבר על ערבים בקו הירוק.

סנטור אינוייה לא היה ביפן, הוא היה באמריקה.

י. גולן:
אני רוצה לדבר על הקו הירוק ועל תחום
פעולתו של מר טולידאנו. אני מתייחס למה
שכתוב בתקציב, ולצערי זה נראה כאילו המדינה זה עתה החלה לפעול וכאילו מר
טולידאנו קבל זה עתה את תפקידו והוא מנסה לעשות משהו.
למשל, הטיפול בצעיר המשכיל, שהיא אחת
הבעיות הקשות והבוערות מאד. אנו עברנו 27 שנים ויש לנו בתוך האוכלוסיה
הזאת את העדה הדרוזית. היתה לי הזדמנות לא פעם אחת לפגוש את הצעירים
הדרוזים. אני שואל את מר טולידאנו: מה הסיבה שגם אצלם קיים התכסול
העמוק ביותר של משכילים, של אלה שכבר הצליחו לסיים את חוק לימודיהם
באוניברסיטה. גם אלה שסיימו, והם טוענים שהמספר קטן וקשה להם להגיע לזה,
אין הם רואים כל עתיד לעצמם. אינם רואים אפשרות של השתלבות באיזו שהיא
פעילות חשובה בתוך מדינת ישראל. הם גם משרתים בצבא, אל נשכח זאת, בהכדל
מעובים אחרים. על כן בחובבת מעין זו צריך היה להיות כתוב מה קרה בנדון זה
במשך כל כך הרבה שנים, ובעיקר בשנה האחרונה.

גם בשנה החולפת דברנו על אותה בעיה, תסכול וכדומה. מה התקדם? כמה אנשים השתלבו? איפה החקבלו? איפה הם עובדים ומה הם עושים?

שאלה חשובה לא פחות - האם הממשלה בכלל דנה פעם בנושא זה? האם הצליח היועץ להעלות את הבעיה בפורום שרים רציני שיוזן בכך, שיראה מה עושים הצעירים הערביים, ומה לעשות אחס כדי שהם לא יהפכו לשונאי ישראל אלא ייהפכו להיות ישראלים?

אשר לתיעוש הכפר הערבי - מול אום אל פאחם ישנו הישוב מי-עמי. אני קבלתי שם משלוח של אנשי אום אל פאחם. והנה, מי-עמי, הישוב שלא ניבאו לו עתיד והיו ספקות אם בכלל להקים שם ישוב, הוא החפתח בצעדי ענק והפך לישוב משגשג ופורה. אולם הצעירים הבאים לשם מאום אל פאחם הם מלאי קנאה. כל אחד מהם אומר - אישית מצבי טוב מאד. איפה אתה עובד? - בחולון, בבת-ים, עובדים בבנין ומשתכרים היטב. אבל ברור להם כי ברגע שיסתמן איזה שהוא משבר בבנייה ויהיו פיסורים - הם יהיו הראשונים. אין להם כל אלטרנטיבה, ועל זה מדובר.

מה נעשה בענין פיתוח מקומות עבודה בישובים הערביים, תיעוש מקומי באותם המקומות שאין בהם חקלאות מפותחת כל כך, מה נעשה בענין זה?

א. מלמד:
הפער החברתי-מוסר בין ישראל ובין הערבים הולך ומצטמק. בה בשעה שבתחילה היה אצלנו מוסר יותר גבוה והיום יש יותר גילויי שחיתות, הרע בעולם הערבי ישנו דווקא תהליך הפוך. דוגמאות: מצרים, לוב, סעודיה.

מ. ארנס:
גם היסלר וגם מוסוליני לא גנבו.

א. מלמד:
אני חייב לציין שבימי טולידאנו אני הרבה יותר מרוצה מאשר בימיהם של יועצים קוומיט. היו פעם השקפות שצריך להטמיע את הערבים, היו מחשבות שאפשר ליצור ערבים פאטריוטים, ועוד מחשבות לא מעשיות ולא נכונות, בשעה שעתה לדעתי הגישה היא מציאותית יותר.

לח"כ ארנס ברצוני לומר - היחס שלנו למיעוטים, כהיותנו עם של מיעוטים, לא הוכיח את עצמו. אילו הגויים היו נוהגים ביהודים כפי שאנו נוהגים בערביי ישראל - היה ארי ואבוי. לאשרנו, הגויים יותר נאורים ביחסם ליהודים מאשר אנו ביחסנו לערבים.

ז. קורן:
האם אתה מכה על הטא?

א. מלמד:
אני רוצה שאנו נגיד את האמת קודם כל לעצמנו. איך היינו מגיבים אילו היה לגבי יהודים "חוק קיץ" כפי שקיים לגבי הערבים? כשאני שומע מושגים כמו "יהוד הגליל" - מיד חוזרת אצלנו הטראומה.

מ. ארנס:
האם אתה קראת קצת על התנהגות לגבי מעוטים בזמן מלחמה?

א. מלמד:
כל הנושא הזה הוא כאוב. הוא מחייב אותנו מבחינה יהודית ולא רק מבחינה ערבית, מבחינה מוסרית החכמה היהודית לא עמדה במבחן ואנו עומדים בפני שוקת שבורה. אני לא מאמין במפגשים של יהודים וערבים. אם לא הבינונו בעיה זו תוך 27 שנים, מה נעשה עכשיו? לי נדמה שהדרך הטובה ביותר תהיה שלא לעשות פעולות מיוחדות לערבים, אלא לשלב אותם. אני לא מדבר על פעולות היועץ. אני לא מדבר על פעולות המטה, שיהיה ער וילמד ויכוון אח הדברים. אבל לשלב אותם, שלא תהיה מחלקה במשרד הפנים לטיפול בכפר הערבי, אלא האדמיניסטרציה צריכה לטפל בכפר הערבי כמו בכפר היהודי. אם משרד הפנים מפלה כפר ערבי, זה באמת גרוע ביותר. אני לא מאמין בפעילות מיוחדת אלא בשילוב.

מדוע משכילים ערביים לא יכולים להקלט במשרדי ממשלה כמו כל אדם אחר? מדוע יכול פקיד יהודי בארה"ב לטפל בכל מיני בעיות של גופים ומוסדות וגויים ופה לא יכול פקיד ערבי לטפל בבעיות של יהודים.

י. גולן:
יש בכל זאת הבדל.

א. מלמד:
גם אני יכול לתת לך נימוקים, אבל הדבר הגרוע ביותר הוא שאנו דורשים מוסר מאוחרים

אבל לא מעצמנו.

כפי שאמרתי, אני נגד פעילות מיוחדת
במקטור הזה ואני רואה בכך הפלייה. היועץ לעניני ערבים צריך לשלב אותם
ודיברנו על כך עשרות פעמים, אלא שלצערי הרב עד עתה המצב לא השתנה.

עסקנו עכשיו במינוי שופטים והנה מונה
שופט דרוזי אחד. אנה המקרה ונפטר אחד השופטים אבל אני אינני רואה אף
הצעה של מועמד מוסלמי. נוצרי גם כן לא הוצע. בקושי דרוזי, ולא נתקבל כי
היו סיבות אישיות לגבי פלוני ובין כל עורכי הדין הנוצריים כבר לא היו
מועמדים מתאימים? אנו משלבים אותם במקומות כהם איננו רוצים להיות בעצמנו -
בעבודות בנין בחולון, בבת-ים.

אותו דבר לגבי התייעוש של הכפר הערבי.
אני חושב שמטעמים יהודיים אנו צריכים לדאוג לכך שהם לא יהיו חומר עבודה
זול. אם צריך לבנות - שיבנו יהודים. מדוע שבאום אל פאחם לא תהיה תעשייה?
מדוע שלא יתנו להם מה שנותנים לכל כפר? הרי זה יהיה טוב גם בשבילנו. אם לא
יהיה מי שירצה לעבוד בבנין - שלא יבנו כל כך הרבה. לא יהיה מי שיבנה
כנישים - שלא יבנו. אנו חייבים לפתח את הכפר הערבי ולתת להם תעסוקה במקום.

על כן, לא פעילות מיוחדת אלא שילובם
של יותר ויותר משכילים ופקידים, לפי קריטריונים כלליים. יש להתייחס אליהם
כאל אזרחי המדינה, לא להפלותם לא לטובה ולא לרעה, ואז יהיו לנו פחות
צרות מהם.

ש. לורינץ:
אני חייב לרדת מהדיונים המוסריים
והפילוסופיים, כי אינני חושב שאנו
יכולים לעשות זאת במסגרת של ועדת הכספים ובמסגרת דיון על תקציב משרד
ראש הממשלה. אלה הן בעיות קשות ומסובכות וכדאי לדון עליהן, אבל בכל אופן
לא כאן.

מ. ארנס: איפה כן?

ש. לורינץ:
יש מסגרות חברתיות מתאימות הרבה יותר.
גם לי יש דעות; אני לא חושב ש זה
פסול, אבל אינני חושב שאנו נוכל
הקשור בבעיות הערביות.
על כן אצמצם בשאלות ובהערות לענין
התקציבי.

מ. ארנס:
האם המטרה של הלשכה לעניני ערבים אינה
להביא לידי כך שהערבים בתוך הקו הירוק
יתמכו במדינת ישראל?

היו"ר י. קרגמן:
נדמה לי שלא היית נוכח בישיבה בה מר
טולידאנו הסביר ומסר סקירה מה עושים;
אבל הוא יענה גם על השאלות.

ש. לורינץ:
דברו הרבה על כך שלא הצלחנו לשלב
את העובד הערבי במה שנוגע למסים - אם
מסים עירוניים ואם מסים כלליים. אם זה נכון - ואם לא נעשה בענין זה עדיין
שינוי - אני יכול להבין את התלונות המוצדקות של ח"כ יוסף תמיר, שהפרט
משגשג, מרויחים וצוברים כספים יחסית יותר מהיהודים, ובכל זאת הכלל
מוזנח עד כדי כך שבכפרים עוברים מי הביוב ליד כל חלון.
אם הם משלמים וממלאים את חובתם -
הרי זוהי ביקורת קטלנית וחמורה. אם הם לא עושים ולא ממלאים חובתם - אולי
גם אז זוהי ביקורת, אבל המצב הוא לגמרי אחר. ואני מבדיל בין שני הדברים.
סופר לנו על תכנית של משרד השיכון להשקיע
כ-40 מיליון ל"י בקשר לתשתית להתנחלות של בידואים. אינני שולל זאת,
אני רק שואל שאלת בידור מבלי לנקוט עמדה. האם מוצדק שזה יינתן מכספי
המדינה? הרי כספי המדינה הם בסופו של דבר די מורכבים, זה חלק מכספי
מגביות, חלק מכספי העם היהודי ואפילו חלק מכספי משלם המסים, וזה משולב
עם שאלתי הקודמת - האם היחס של השקעת 40 מיליון ל"י לתשתית להתנחלות
לבידואים, כאשר אנו יודעים שמצבם הכלכלי טוב מאד, האם יש לזה היום הצדקה?
כפי שאמרתי, אינני נוקט עמדה אלא רק שואל. במיוחד אני שואל שאלה זו
לרגל מה שאמר מר טולידאנו על כך שהממשלה הציעה להם 600 או 700 מיליון
ל"י בעד חלק מהקרקעות שלהם.

מר ש. טולידאנו:
ראשית, הממשלה לא החליטה אלא ישנה
הצעה שוועדה ביי-משורית הביאה לממשלה,
וההערכה שלנו היא קרוב ל-400 מיליון ולא 600 או 700 מיליון. זוהי
הצעה פשרה.

ש. לורין:
אני מודה על התיקון. אבל אני שואל -
אם קבוצה קטנה של בידואים - 30 אלף נפש -
תקבל לידיה סכום כסף כה גדול, האם אי אפשר לפחות לגרום לכך שההשקעות
הדרושות לעשיית התשתית יהיו על-חשבונו?

שלישית - מחנה נוער ערבי-יהודי - אני
מחייב כל מפגש, אני מחייב כל השפעה כזאת אצל מבוגרים. אבל מה הנסיון
והתוצאות של מחנה נוער יהודי-ערבי? לדעתנו, אנו עלולים לקבל את כל
השליטה ממפגשים כאלה ולא נעשה שום דבר חיובי. הנוער שלנו שם בעכו
עלול להגרר לצד הערבים ואנו לא נשיג, לדעתי, הישגים של ממש מצד הערבים
לטובה.

א. אפרת:
התרשמתי מאד מהצגת העניינים ע"י חברי
הוועדה שקדמו לי, בעיקר ע"י ח"כ קצב
ותמיר, וחלק גדול מהשאלות שהם הציגו עונות על שאלותי ולכן לא אחזור
עליהן.

ברצוני רק לקחת דוגמה אחת ועל פיה
אולי לקבל תשובה לבעייה מסויימת. הכפר הערבי ששמו זראפה, 600מ' מקבוץ
גבעת עוז הפורה, והוא 27 שנה במדינת ישראל; אחד הכפרים הנאמנים ביותר
למדינת ישראל. עד היום אין שם חשמל. הכפר מונה 1200 נפש, 150 משפחות.
עד היום כל תוספת בנייה בכפר מקבלת קנסות על בנייה ללא היתר. היו להם
3,000 דונם. היום הם מסתפקים ב-600 דונם ולגבי קרקע מוקטנת זו אומר להם
מינהל מקרקעי ישראל שהם חייבים לחתום על הסכם חכירה ל-49 שנים. הם שואלים
אותי ואני אינני יודע לענות - הם יושבים שם 200-250 שנה, האם הם לא
יכולים לרשום 5 דונם למשפחה בבעלות שלהם אלא צריכים לחתום על הסכם חכירה
עם המינהל? אני לא מבין למה אי אפשר לתת להם זאת. יש ביצננות גם בעלי
אותות הוקרה והערכה ממדינת ישראל. אני רוצה תשובה לעניין זה.

שאלה שניה - אני קורא פה על מענקים
שמשרד הפנים נותן למועצה מקומית ערבית ויהודית באותה סביבה, וההבדל
הוא ב-700%-800%. אומר ח"כ לורין שהם לא משלמים מסים אבל אני רואה
שישנה המלצה להגדיל את המענקים ואין לזה הענות.

שלישית - אותן כפר זראפה - האם יש
איזו מניעה חוקית לכך שהם יצורפו למועצה איזורית שבה ישנם ישובים יהודים
ואף כפר ערבי? אם אין מניעה חוקית - בואו ונעשה יחד למען זה.

ישנו בכפר ביי"ס די יפה, ח' כתות. באים
תלמידים שסיימו וחלק ודאי היה רוצה להמשיך ויכול להמשיך, אלא שבאום אל
פאחט לא מקבלים אותם, בנצרת לא מקבלים אותם, בחדרה ובחיפה בודדאי לא
מקבלים אותם. התוצאה היא שאין מקום בכתות ט' ל-40 תלמידים מהכפר הזה
בכל הסביבה.

הינ"ר ז. קרגמן:
תמו השאלות וההערות של חברי הוועדה,
ואבקש עתה את ד"ר טל להשיב.

ד"ר א. טל:
בישיבה הקודמת בה השתתפתי הצגתי שלושה
אספקטים של חפקידי המועצה - אספקט של
מדיניות לאומית למחקר ופיתוח, אספקט של תיאום פעולת משרד הממשלה
ואספקט של פרויקטים לאומיים גדולים שהמועצה מופקדת עליהם.

בניתוח שהצגתי בוועדה על האספקטים של
המדיניות הלאומית ציינתי שבין שתי הבעיות המרכזיות שאנו עומדים בפניהן
הבעייה של חוסר איזון בין מחקר בסיסי ובין מחקר שימושי היא דראסטית
מאד. כלומר, ישנו עודף של מחקר בסיסי לעומת שימושי והבעייה היא כל כך
חמורה שלא ניתן לטפל בה בכלים הרגילים.

לכן הצענו השנה לחזק את פעולת ועדת
השרים למדע וטכנולוגיה שתטפל בנושא זה בכלים יותר חריפים וחריגים.
הוועדה הוקמה, יש לפניה סדר-יום, אחד הנושאים הראשונים שיובאו לדיון -
ואני מניח שבמשך השנה נשמע גם תוצאות מעשיות, היא הבעייה של יצירת
איזון טוב יותר. יו"ר הוועדה הוא ראש הממשלה.

תודה לו"ר סל. אבקש עתה את מר טולידאנו להתייחס לשאלות והערות חברי הוועדה.

היו"ר י. קרגמן:

כדי שאוכל להתבטא בצורה חופשית, אני מבקש שהדיון הזה יהיה סודי.

מר ש. טולידאנו:

מצד אחד אני מרוצה שפה יש למעשה, הייתי אומר, התקפה בכיוון הפוך ממה שקורה לי כשאני מופיע בפני צבור יהודי. הלוואי והצבור היה חושב בערך כפי שחושבים כאן. כאן מסתמנת הזעה בדרך כלל שלא עשינו די לעובדי ישראל, בה בשעה שבצבור היהודי אנו מוחקפים קשות על כך שאנו עושים יותר מדי.

אני חושב ששתי הגישות אינן נכונות. ישנן עובדות של פער, שציינן אותן ח"כ תמיר. זוהי תולדה של מציאות, שאנו לא התחלנו באותה נקודה. ואם יש הבדל בין אום אל פאחם לבין ישוב יהודי דומה, הרי זה מכיוון ששני הישובים לא החלו מאותה נקודת זינוק. אל נשכח שזה היה צבור אנאלפבתי, צבור מפגר, ואם הגיע למה שהגיע אבל עדיין אינו שווה לעמיתו היהודי, זה לא אומר שלא נעשה הרבה. אני חושש רק שהפער בין הערבים ליהודים ייסגר עוד לפני שייסגר הפער בתוך האוכלוסייה היהודית.

ישנה התפתחות עצומה. יחד עם זאת, ישנה עצלות שלהם בניהול עניניהם ויש גבול למה שהממשלה יכולה לעשות עבורם בתוך כפריהם. המחעצה המקומית אשמה בראש וראשונה בדוגמאות שנתן ח"כ תמיר. מה שהיה קשור לממשלה, כמו כבישי גישה, בחי ספר, מרפאות, שירותים - כל זה נעשה בקצב עצום, אבל שוב יש לזכור שזה החל מכלום. לכו לטייבה, לכו לטירה, תראו מה נעשה - אנטנות טלוויזיה, טלפונים, וילות. מי עשה זאת? - הממשלה, בסיוע, ואם יש עוד פערים אין זה באשמתנו. בטירה וטייבה ובמקומות אחרים ישנה עליה כוללת של רמת החיים, אבל מה שלא נעשה זה במסגרת המקומית ויש גבול להתערבות של השלטונות המרכזיים.

המצטרי - הם לא משלמים את המס כפי שהם היו צריכים לשלם. זה ידוע, והבזיון הגדול ביותר הוא בנצרת. עיר גדולה כזאת אינה משלמת אפילו חלק מאשר נצרת עליה. לא משלמים מסים, אין להם חכניות פיתוח. כשאין מיסוי אמת וכשאין הוצאות על חכניות פיתוח - כמה יכולה הממשלה להזרים?

לכן היה השוני במענקים. נכון שלא היה צריך להיות הבדל כה גדול כפי שהיה, ומשרד הפנים עכשיו הודיע להם שהוא עומד לשנות זאת. הוא לא עומד להשוות מענקים. כל השיטה עומדת להשתנות, וכל כפר שיוציא כספים על חכניות פיתוח - יקבל את הסכום המקביל.

הסכול - רק מי שלא מתמצא בנושא יכול לדבר כך. הנושא כל כך מורכב ומסובך, שכאשר יודעים ממנו רק קצת לפעמים עלולים להגיע למסקנות מוטעות. אני רוצה שתדעו: לא יעזור; המישור הלאומי הוא שונה, מישור ההתפתחות הוא שונה; ודווקא אום אל פאחם יש בה 4,000 תלמידים וההצבעה שם היתה חמורה מאוד. הלאומנות בכפר הזה היא קשה מאוד. 56% מכלל המצביעים הצביעו הצבעה רעה מאוד. כך שאל ניתמם ואל נחשוב שאם נעלה את הרמה - התסכול יהיה פחות. התסכול הוא תולדה של בעיה הרבה יותר עמוקה. הוא תולדה של מיעוט לאומי אשר נמצא בתנאים שאין שני להם; מיעוט שנמצא בתוך מדינה הנמצאת במלחמה עם העם שלו.

אבל מצד שני אני בהחלט מסכים עם דבריה של ח"כ קצב - נעשה משגה עם נכליל. אנו רואים את ההצבעה כמוודד, כי היום כל אחד באמת מצביע כפי שהוא רוצה. ואם בבחירות להסתדרות המורים, מתוך 6,000 מורים הצביעו 88% בעד מפלגות ציוניות, הרי עדיין המצב לא כל כך רע. לדעתי, עוד נתגעגע למצב הקיים עתה במדינת ישראל, בשטח ההצבעות, בשטח השקט. אתמול הייתי בנצרת - עשרות דגלים ציוניים בראש חוצות נצרת, מאות צופים; 2,000 איש באו לאחל חג שמח ליום העצמאות, הורם הדגל, חוצרות, הצדעות. הלוואי וכך יהיה בעוד שלוש-ארבע שנים.

כך שאל נכליל לשני הכיוונים. יש עדיין בסיס. בהחלט הצלחנו לגדל בסיס של גורמים חיוביים. אני לא יודע אם מנהיגים או לא מנהיגים, אבל בהחלט קיימת תשתית חיובית. אתמול בנצרת לא היו יכולים לצעוד פיסית מאות האנשים לולא היה בסיס שאיפשר להם לעשות זאת. אנני רוצה לראות זאת בשכם או ברמאללה.

נשאלתי מה עשינו לקליטת המשכילים מבין הדור הצעיר. ובכן, הצלחתי להביא את ראש הממשלה דאז למנות ועדת מנכ"לים בראשותו של גרצן, לבדיקה נושא זה. הועדה המליצה 7 המלצות שמהן מולאו 6.

א) קליטת 24 משכילים מחוץ לתור וללא מכרז, למנגנון הממשלתי, בתפקידים די בכירים. הסגן שאני קבלתי הוא במסגרת הקוטה הזאת. הלשכה קבלה 3 עובדים, משרד המשפטים 7, משרד הפנים 5, משרד החינוך את היתר. נכון שאני רציני שיהיה לי יותר תוקף כשאני בא לגוף או למוסד ואומר תקלטו, ולאחר שאנו קלטנו 3 כמובן יש יותר תוקף לדרישה זו. נחקבלו 24.

אני משוכנע שהבעיות תתחלנה עכשיו. אין פתרון טוב. יש לנו רק פתרונות רעים ופתרונות רעים יותר. הרבה משכילים ערביים במשרדי הממשלה, זה לא טוב. תהיינה בעיות. הסביבה לא תקלוט אותם. אצלנו עם שנים יש כבר בעיות. זה לא פשוט, גם מבחינה בטחונית. אנו אומרים לקלוט עשרות ואין מנוס מזה, אבל אנו לא נאיביים לחשוב שהם, אם יתקבלו לעבודה, לא יהיו מתוסכלים. אצל חלק ישנה אפילו דעה שהתסכול יגבר, אבל טוב - אין להסיק מזה שלא לקלוט.

ב) נקבע שבמחלקות הערביות, כל יהודי העוזב, יחליף אותו ערבי. זוהי שוב החלטה לא קלה. היה יותר טוב לולא היו מחלקות ערביות. היה אידיאלי להגיע למצב שמדינת ישראל מטפלת בדרוזים ובערבים סיפול רגיל ולא צריך מחלקות מיוחדות כי זה עושה את השוני בין אזרח לאזרח. אבל האפשרות השניה היא הרבה יותר גרועה: לולא היו מחלקות ערביות שיטפלו בבעיות המיוחדות של הערבים - שיכון, דת, חינוך - שנים על שנים עובדים בנאמנות, מכירים את הבעיות, פותרים את הבעיות הספציפיות - אזי המצב היה יותר חמור. ראינו זאת עם הדרוזים.

כך שהבחירה שוב היא - לא טוב שישנן מחלקות ערביות במשרדי הממשלה, ומטרת המחלקות הערביות היא להביא למצב שלא יהיה צורך במחלקות ערביות, אבל אנו רחוקים מזה עדיין. אני רואה את הבעיות שהמחלקות והלשכה שלנו פותרות מדי שבוע ואני שואל: אם לא אנו, מי היה עושה זאת? האם השופט הדרוזי היה מתמנה, והשליח הדרוזי היה נשלח לניו-יורק ו-24 המשכילים היו נקלטים?

דעתי כדעת ח"כ מלמד - צריך שהערבים ייקלטו במסגרת הכוללת. אבל הביצוע של דבר זה בכלל אינו מעשי. לא העדפה, לא הפלייה - זה לא מצוי בשום מקום כי אין שילוב. הנה יש לנו בעיה עם 150 סטודנטים ערביים באיזור תל-אביב שאינם יכולים להשיג חדרי מגורים. איפה השילוב תשכירו חדרים לערבים! וכשישנה ועדת מכרזים, הדי מטבע הזברים כשיושבים חמשה יהודים במכרז, וראש האגף יהודי, וראש המחלקה יהודי - מהו הסיכוי לערבי להתקבל? למה שנשלה את עצמנו? וזה לאורך כל הקו. אני יכול לספר לכם דברים מסמרי שער על דברים שערבי עובר במדינה הזאת, אבל ישנם דברים שהם סתם נובעים מרוע-לב, מרצון להציק.

הדרוזים - ח"כ גולן שאל למה התסכול אצלם. ובכן, אני הייתי מתפלא לולא היה קיים. הם טוענים, ובצדק - אנו שווים לחובות אבל איננו שווים לזכויות, והם באמת לא שווים לזכויות, אפילו בצה"ל.

בצה"ל יש לזה הצדקה.

ח. קורפנו:

מר ש. טולידאנו: ברגע שאחה אומר כי יש לזה הצדקה, אתה שובר את הטיעון שאחה מתבסס עליו. הדרוזים דורשים להכנס למודיעין, הם רוצים להתקבל לחיל האוויר, הם רוצים לשרת בשריון, ואין אף אחד מהם במקומות האלה וגם לא יהיה, ולך תענה על כך למשכיל הדרוזי. שירות הבטחון כבר נעשה יותר ליבראלי מאחרים. הוועדה המרכזית לבטחון החליטה שיכול להיות דרוזי במשמר הכנסת. האם ישנו דרוזי במשמר הכנסת? - ואני לא רוצה להגיד לכם מי היה המתנגד לכך. שאלו אותי: האם אתה יכול לחתום שהוא לא יירה בראש הממשלה? אמרתי: אני לא אחתום. אני לא יכול לחתום גם על יהודי.

ח"כ גולן שאל אם הצלחתי אישית להביא את הנושא לממשלה. ובכן, הצלחתי להביא את הנושא לממשלה, לשני דיונים יסודיים מאוד. הצלחתי להביא את הנושא לדיון בפורומים מפלגתיים; דברתי עם ח"כ גדעון פת אני רץ אחרי ח"כ שמיר ומבקש להעלות את הנושא בפני הפורומים המפלגתיים שלהם. הופעתי בוועדה המדינית של המערך. אני רוצה שישמעו אותי. ישנה דעה של ח"כ אמנון לין על מדיניות מסוימת - תשמעו ותחליטו.

כפי שאמרתי, הצלחתי להביא לידי שני דיונים יסודיים בממשלה שלדעתי קידמו הרבה. הצלחתי לקבל את הסכמת ראש הממשלה להביא לוועדת שרים לעניני ערבים, בראשות ראש הממשלה. אני חושב שהתקדמו בנושא זה.

עם כל זאת, לשאלת ח"כ יוסף חמיר אם היועץ לעניני ערבים הוא החשובה לכל הבעיה - החשובה שלילית. הבעיה היא היום מעל ומעבר לכאפיו של היועץ. אלה בעיות מסובכות מאוד, מדובר על למעלה מ-450 אלף אנשים; יש צורך בהרבה יותר מחשבה אצל הממשלה. אבל צעדנו לעבר התקדמות.

אני שוב מזהיר - אני לא חושב שהצנינים ישתפרו. אני חושב שהזמן פועל לרעתנו. יש האומרים כי הוא פועל לרעתנו בקצב מהיר ויש האומרים שבקצב פחות מהיר. יש פה חצי מיליון איש שהם חלק מהעם הערבי, ושום הסברים שלנו לא יועילו; אם נגיד להם ששם יש משטרי משטרה ואצלנו משטר דמוקרטי - אין זה שווה מאומה. יש להם מאוריים לאומיים רציניים ומה שאנו נסינו "למכור" להם, שאפשר להיות ישראלים נאמן, גאה בערביותו, אין לזה יסוד. זה כמעט בלתי אפשרי.

על זה אין חילוקי דעות.

ד. קורן:

מר ש. טולידאנו:
זהו משפט יפה מאד ואני בעצמי חוזר עליו בכל שבוע. אבל אני שואל: ירושלים - האם ענדול עזיז אל-זועבי היה בעד ירושלים שלנו? זה לא הולך, זה קונפליקט חזק מדי ונוראי.

היו"ר י. קרגמן:
אנו הקשבנו בטלויזיה לקבוצת צעירים ערביים, ישראלים, אזרחי המדינה והם כולם אמרו דברים גלויים, שאין הם רוצים אותנו.

מר ש. טולידאנו:
זה לא בדיוק כך, אבל ברור שישנו קונפליקט נוראי.

הממשלה קבלה את ההמלצה שאם נגיע למצב של "שמירה על החוק והסדר במדינת ישראל" עשינו האבה. ישנה דעה שניה האומרת שזה לא מספיק וצריך גם להניף את הדגל הציוני. ובכן, אני אומר: הרגיעה היום היא הישג רציני מאד. יש חצי מיליון איש, עובדים, שקטים, לא תוססים, עדיין הכפר הערבי רחוק מלהוות מוקד חסיסה ורציני לפעולות חמורות. אנו לא 5 דקות לפני השעה ה-12 ולא עומדים בפני מפולת נוראית.

אבל בסך הכל אנו בחהליך מתמשך של התדרדרות. לדעתי, שום כוח לא יעזור. תיעוש הכפר הערבי - מה לא עשינו בעניין זה? 52 מפעלים נפתחו בפרק זמן לא ארוך. איפה המשקיעים הערביים? בסך הכל שני מפעלים שבהם שותפים ערביים, או יותר נכון אחד ערבי ואחד דרוזי. אחד מפעל קומאני שהושקעו בו 6 מיליון כדי שלא יפול.

אנו בוועדת הכספים שותפים לזה.

ד. קורן:

מר ש. טולידאנו:
הממשלה עשתה מעל ומעבר, אבל מוכרחים גם שיתוף שלהם. אין לנו כוונה להקים בכפרים מפעלים גדולים וענקיים. ההחלטה היא להקים מפעלים קטנים, מלאכה, תעשייה זעירה, שיספקו תעסוקה לחלק רבתי לנשים. היום זה כך, וגם בעתיד יהיה כך, שמרבית כוח העבודה הערבי יוצא לעבודות חוץ. השאלה היא מדוע הוא מוכרח כל הזמן לנדוד, וזו כבר מגלדה של בעיות חברתיות, אי יכולת ואי רצון לגור בסביבה ישראלית ולכן נעים יותר ויותר בכבישים עשרות אלפי ערבים - 55 אלף ערבים ישראלים.

ה"כ לורינץ, החשובה לדעתי היא חיובית לגבי הסכום של 40 מיליון להתנחלות, מנקודת ראות ממלכתית ישראלית. התנחלות הבידואים היא אחד הדברים החשובים ביותר שלנו. ישנם היום 30 אלף בידואים התופסים שטחים של עשרות אלפי דונמים בנגב, והתפיסה היא גם פיזית וגם תחמט קרקע שברבות הימים הופכת לחזקה. האינטרס שלנו הוא שהם יגורו בשלושה-ארבעה ריכוזים ויפנו שטחים גדולים שיהפכו לאדמת המינהל. מבחינת השירותים - אנו בשום פנים לא יכולים לתת שירותים אלמנטריים לתפוזרת כל כך גדולה של אנשים ולכן אם ידוכזו אפשר יהיה לעשות גם זאת. זה מה שאנו עושים ולהפתעתנו, בהצלחה. איש לא האמין שנצליח לעשות זאת. אנו שוברים את המסורת. ראש השבט מתנגד לזה בתוקף, אבל תלכו לשובר ותראו מה נעשה שם. ישנם עשתי 800 שעומדים בתור, זוגות צעירים בייחוד, ואין אנו מספיקים לתת להם מגורים. כך גם בטבעון. התקציב הזה הוא כדי לענות לדרישות שהן לטובתנו שהן ריכוזיות וביטול הפיזור.

הבידואים רואים עצמם כפלשתינאים?

פ. ארנס:

הם רואים עצמם קודם כל כבידואים ולא כפלשתינאים, והאינטרס שלנו צריך להיות

מר ש. טולידאנו:

לחזק את הישנות הבידואית.

האם יש מחבלים ביניהם?

מ. ארנס:

מר ש. טולידאנו:

אחרו קטן.

40 מיליון ל"י מטרות התחלוח הבידואים וריכוזם בשש עיירות. עכשיו ישנו העניין של הסדר קרקעות בנגב. 1,5 מיליון דונם בנגב הם בסכסוך בינינו לבין הבידואים. הבידואים אומרים שכל הקרקע שלהם והם תובעים בעלות. המדינה אומרת שזה שלנו, ועד היום אין הסדר ואי אפשר לבצע כמה פרויקטים שרוצים לבצע כי הבעלות אינה של המדינה. לפני כמה שנים החלטנו להגיע להסדר. אפשרות אחת היא ללכת למשפטים. כפי שאמרת, החוק הישן הוא אתנו אבל זה עלול להביא לדבר נוראי וזה גם לא צודק. אז המליצה אותה ועדה על הסדר המתחשב במציאות הזאת של חזקה בת עשרות מאות שנים. מצד שני עושים הכל כדי שיירשם מקסימום קרקע על שם המדינה. אם הסדר זה יוצא לפועל, יירשמו 1,460 דונם על שם מדינת ישראל, וזה דבר עצום. אז אפשר יהיה להתחיל בבניית שדה תעופה בינלאומי ובתעש ועוד פרויקטים. לגבי הכסף, יש לנו כבר כמה הצעות בשבילם איך להשקיעו, במתפרות ועוד פרויקטים. אני חושב שמרביתם ילכו להצעות מפתות של השקעות.

מחנה נוער יהודי-ערבי - בשנה שעברה לא החקיים וגם השנה לא החקיים. פשוט אין מספיק מועמדים במציאות הקיימת משני הצדדים.

לשאלת ה"כ ארנס - מסרתי, אבל אחזור: מדובר על עתון אחד בשם "אל-אנבה", עתון חיוני בשפה הערבית, שצריך להתמודד עם עתונות לאומנית קשה והרסנית מאד. כמו שיש רדיו! בערבית וטלוויזיה בערבית, כך גם זה אחד מכלי ההסברה של מדינת ישראל. אני יכול להשבע כאן בפעם נוספת - אין זה מכשיר מפלגתי. אם אחד מחברי הכנסת יראה שהעתון הזה הלך למפלגה כלשהי באיזו ידיעה או כיוון, אני מתחייב: שזה לא יקרה, אם זה קרה.

מ. ארנס: האם אפשר לראות לקט של מאמרי מערכת?

מר ש. טולידאנו:

ברצון.

ג. קצב:

יש חרגומים בכנסת.

מר ש. טולידאנו:

לגבי הכפר זלאפה - היהודים אינם רוצים שהכפר ישתייך למועצה איזורית, כולל יהודים טובים ששייכים למפ"מ. המדיניות היא כן לשלב כפרים קטנים ערביים במסגרת מועצות איזוריות יהודיות, אבל הביצוע לא הולך כי היהודים לא רוצים.

ד. קורן:

בגעתון ישנם שני כפרים.

מר ש. טולידאנו:

אבל כשרצינו להוסיף כמה ישובים, נלחמו נגד מגמה זו כאריות. על כל פנים,

המדיניות היא חיובית.

פרטים על זלאפה אענה במכתב מפורט כי אין בידי כרגע פרטים בדוקים ומדויקים. פשוט אינני בקי.

היו"ר י. קרגמן:

תודה למר טולידאנו. היה חשוב מאד לשמוע אה דבריו.

אבקש את מר שילה להשיב על שאלות.

מר שילה:

עיקר השאלות שהופנו הפעם היו בעיקר בעניינים כלליים ולא בפרטים מספריים

ולכן אשיב לפי סדר השאלות.

היו"ר הוועדה פתח את הדיון ושאל מדוע הוצאות בית ראש הממשלה מגיעות ל-190 אלף לעומת 120 אלף בשנה שעברה. ובכן, כידוע, בית ראש הממשלה עבר אחרי מינויו של יצחק רבין מהבית הקודם שהיה קטן, לבית שישב בו קודם לכן שר החוץ. קודם כל, זהו בית גדול יותר, יש יותר פעילות חברתית, והסכום הזה כולל גם את כל האחזקה, דיהוס, ציוד, צביעה, אירוח.

היו"ר גם העיר שישנן יחידות במשורר רה"מ אשר המקום הטבעי שלהן הוא בעצם במשרדים אחרים. אנו ערים לזה בעצמנו ויתכן מאד שנגיע למסקנה שחלק באמת יועבר למקומות מחאימים יותר.

מה קצב התהליך הזה?

מ. ארנט:

קשה לי להתחייב. זה תלוי גם בראש הממשלה והוא מאד עסוק בזמן האחרון.

מר שילה:

אני אציע איזור הצעה בענין זה.

היו"ר י. קרגמן:

ח"כ נסים שאל על סעיף הכנסים של ראש הממשלה - 50 אלף ל"י. בשנים האחרונות

מר שילה:

כינס ראש הממשלה למשל את הועידה הכלכלית, אנשי המגביה, ה"בונדס" ועוד. זוהי המטרה אליה מיועדים הסכומים.

יש סכום ל"פעולות מיוחדות" - חצי מיליון

ל"י. הסכום אינו מפורט כאן, אבל הוא מופיע בעיקר בשביל פעולה הנקראת אצלנו "חבצלת". אם חו"ח אחד האישים רמי המעלה נפטר, או פעולות כמו "מעלות" או "מלון סבוי", כאשר הסטנו את הזוג השוויצרי וכדומה. הכסף מיועד בעיקר לפעולות ממין זה.

ח"כ לוריאנין שאל על גידול מספר העובדים

ב-5%. למעשה, נוספה לנו לשכת השר האוזנר. נוסף על כך, קבלנו סכום גדול מגרמניה למועצה הלאומית למחקר ופיתוח - 25 מיליון ל"י, וניצולו מחייב תוספת של מספר קטן של עובדים. יש גם פעולות מיוחדות כמו הלשכה של השר האוזנר שהזכרתי כבר, בית בן-גוריון וכדומה.

נשאלנו למה גדל מספר הנהגים מ-8 ל-11.

ובכן, אחד לשר האוזנר, אחד לגולדה מאיר ואחד נהג ארעי שהוחלף מעמדו לקבוע.

ח"כ קורפו שאל למה לשכת העתונות חזרה עם

יותר עובדים. לשכה זו עברה מאתנו למשרד ההסברה. הצטרפו אליה 9 עובדים שעבדו פעם בלשכת העתונות ועברו למשרד החוץ לאחר מכן. עכשיו גם הם חזרו אלינו. הם מעטלים בעתונאים זרים המבקרים בארץ. אנו העברנו חמשים וכמה עובדים וקבלנו בחזרה ששים וכמה. 36 קבועים. אם נקח גם ארעיים, יש לנו היום בלשכת העתונות יותר מששים.

ח"כ קורפו גם החרעם על כך שהוקמה לשכה

לגברת גולדה מאיר והוקצב לה סכום של 95 אלף ל"י. אם שר מסוימים רוצה לכתוב זכרונות, מאפשרים לו עזרה מזכירותית, וזאת בהתאם להחלטת ועדת הכספים.

והתמלוגים הולכים כולם לשר?

י. פלומיין:

מדובר רק על שרים בגימלאות. זוהי החלטה של ועדת הכספים.

היו"ר י. קרגמן:

האם משה דיין מקבל את זה עכשיו?

מ. ארנט:

הוא לא הגיש אף חשבון.

מר שילה:

אם הוא יגיש חשבון - יהיה צורך לשלם. אולי זוהי החלטה לא טובה, אבל כך החלטנו.

היו"ר י. קרגמן:

סכום של 160 אלף ל"י מוקדש כדי לאפשר כתיבת זכרונות. אין מזכירות קבועות אלא

מר שילה:

מאפשרים שירותי מזכירות. אצל הגברת גולדה מאיר הכוונה היא אחרת לגמרי - היא ממשיכה להיות פעילה ויש לה הוצאות.

מ. קורפו:

ההחלטה לגבי שרים שפרשו תוקנה והוסף סעיף אחד לגבי שרים שאינם ראש ממשלה. לגבי זכאי לשירותי מזכירות, והגברת גולדה מאיר נכללת בקטגוריה זו.

לראש ממשלה לשעבר אושרו גם דברים נוספים.

היו"ר י. קרגמן:

על סמך מה?

מ. קורפו:

מר שילה יסביר.

היו"ר י. קרגמן:

באות משלחות מחו"ל, באים אנשי ה"בונדס", המגביה, מבקרים יהודים ולא יהודים, ורבים

מר שילה:

מהם נפגשים עם הגברת גולדה מאיר, בין ביוזמתם ובין ביוזמת הממשלה המבקשת זאת ממנה. קורה לעתים שמשרד החוץ, למשל, מבקש מאישיות מסויימת לקבל משלחת

זו או אחרת ומכסה את ההוצאות. כך גם במקרה של גברת גולדה מאיר. יש לה פעילות ענפה והיא ממשיכה בה. שכרו שני חודשים בתל-אביב, ולא שלושה כפי שנאמר פה, יש לה גם עזרה מזכירותיה, וזהו הסכום.

ח. קורפו: כל זה לא מגיע. רשאים ראש הממשלה ושר החוץ להשתמש בשירותיה ולתת כיסוי להוצאותיה באיזה סכום שהם רוצים, מתקציבם, אבל זה לא חייב להיות כיסוי של הוצאות לשכה מיוחדת. אין מקום ללשכה.

היו"ר י. קרגמן: היתה פנייה בענין זה אלי ואל ח"כ בדר, בוועדת המשנה. אינני זוכר אם היה זה מר שילה שפנה או מישהו אחר. על כל פנים, נחבקשנו שהיות ויש לגברת גולדה מאיר הוצאות שהיא אינה יכולה לכסות באופן פיזי, קבלת אורחים וכדומה, מתבקש ועדת המשנה לקבוע. אנו אמרנו: לא, זוהי הוצאה וזה צריך להיות בתקציב. לכן יש עכשיו בתקציב סכום של 90 אלף לירות, ואנו צריכים לאשר או לא לאשר. כך שאין זו מסגרת של גימלאות אלא אמרנו: ישנן הוצאות - הן צריכות להיות בתקציב. יכול להיות שיש לה במיוחד הוצאות מסוג זה ולשר אחר אין, כי בכל זאת גולדה מאיר זה משהו מיוחד ואחר. אנו הצענו שבמקום לעשות זאת דרך ועדת המשנה, באישור מיוחד, לגבי כתיבת זכרונות ומכוננית ודירה וכדומה, אמרנו: אחס מטילים עליה הפקידים - ואנו יודעים איך היא עובדת, זה לא לפי כוחה, קבלת אנשים, משלחות מחו"ל, אורחים, זה גם עולה כסף והיא אינה יכולה לכסות. זה תקציב. כמובן שאפשר להתנגד.

ח. קורפו: אני לא אומר שלא צריך לתת לה, אני רק אומר שזה לא יכול להיות פרט בתקציב.

היו"ר י. קרגמן: כשנצביע - אתה יכול להציע למחוק סעיף זה.

מר שילה: היא גם לא מקבלת את הכסף, אלא אנו משלמים את ההוצאות.

היו"ר י. קרגמן: זה ענין של משרד ראש הממשלה.

ח. קורפו: אם כך, יש לחקן את התקנות.

היו"ר י. קרגמן: אמרתי שאין אלה תקנות של גימלאות אלא זוהי הוצאה של משרד ראש הממשלה, המטיל על הגברת גולדה מאיר לקבל אורחים, וזה עולה כסף.

ח. קורפו: הכסף לא הבעייה. יש אפשרות למשרד ראש הממשלה לכסות את ההוצאות. השאלה היא אם רשאי שר לשעבר לקבל תקציב ללשכה.

היו"ר י. קרגמן: משרד ראש הממשלה משלם את ההוצאות.

י. פלומין: 95% מהסכום זה בכלל משכורת לשני עובדים ולא החזרת הוצאות, וזה נוסף להחזרת ההוצאות.

היו"ר י. קרגמן: נשאלה שאלה ונתינה חשובה. כשנצביע על סעיפים - אפשר להציע למחוק זאת.

מר שילה: לדעת ח"כ קורפו, הלשכה לפניית הצבור מיוחדת, אולם נדמה לי שהוא טעה כי זו אינה לשכה המטפלת בתלונות, שלשם כך ישנו אומבודסמן, אלא זוהי לשכה המטפלת בפניות מפניות שונות, ויש המון כאלה, מעולים חודשים ומותיקים. התקציב הוא רק לעובדים.

א. מלמד: היו 4 והוסיפו 1.

מר שילה: ח"כ קורפו שאל על חוספת הנהגים והשבתי על כך. על הלשכה לפניית הצבור שאל גם ח"כ

מלמד, וזוהי החשובה.

אשר לשאלת ח"כ יוסף תמיר על פרסום תעודות המדינה - נדמה לי שכאן הוא מערבב שני דברים. הגנזך פועל לפי חוק הארכיונים

ומפקידים בו חומר רק לאחר 7 - 10 שנים, ולאחר 20-30 שנה מפרסמים. אם מישהו מפרסם מיד אחרי עזיבת התפקיד, הרי אפשר לפעול לפי חוק הסודות הרשמיים ואם יש משהו לא בסדר - זה שייך לחוק אחר.

ח"כ ארנס שאל על הלשכה לענייני ערבים
דמר טולידאנו לא ענה על כך - מדוע הגידול מ-30 אלף ל-150 אלף.
ובכן, זוהי חוספת של שלושה עובדים ערבים שנתקבלו השנה ללשכה. היתה ועדת מנכ"לים שהחליטה לקבל 24 עובדים ערביים למשרות ממשלתיות לא במקום, אלא בנוסף, לעובדים הקיימים, ומזה 3 ללשכת היועץ.

נדמה לי שבזה עניתי בקצרה על כל השאלות.

תודה למר שילה.

היו"ר י. קרגמן:

בזה סיימנו את הדיון על תקציב משרד ראש הממשלה. אני לא הייתי מגיב על העניין של גולדה מאיר, לולא היתה פנייה מוקדמת לוועדת משנה שהיא תקבע משהו ואנו החלטנו בשלילה אלא אמרנו שזה ייכלל בתקציב.

בוודאי חהיינה לנו מספר המלצות

ואננו נודיע עליהן לנציגי משרד ראש הממשלה.

- - - - -

אשר לישיבות הבאות של הוועדה - קבלנו עכשיו הודעה מבנק לפיתוח התעשייה שאינם יכולים לארח אותנו ביום חמישי. בינתיים, ישיבת ועדת הכספים ביום חמישי תקיים בבנק ישראל ונדון על תקציב המשרד לקליטת העליה, למעשה המשך הדיון.

כל החברים המעוניינים להשתתף היום בשעה

17.00 בטקס מסירת מטוס ה"כפיר" לצה"ל, יכולים לעשות זאת ועליהם להגיע לפקום בכוחות עצמם.

ישיבה זו נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 13.30)

=====